

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

TREBALL FINAL DE GRAU

Grau en Educació social

Àrea: Infància i Adolescència

Autor

ALBERT CARDÚS RAMOS

Tutora

MARINA ARJÓ

Gener de 2018

**Universitat Oberta
de Catalunya**

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES**Resum**

En aquest treball s'ha avaluat com es treballa en l'actualitat l'autonomia dels joves residents en un CRAE que han de marxar del centre per majoria d'edat. Es tracta de joves que, al fer els 18 anys, generalment, es veuen obligats a emancipar-se i viure autònomament, fet que fa que sigui important dotar-los de les màximes capacitats perquè puguin fer front a la vida adulta amb les màximes garanties possibles. S'ha realitzat un estudi qualitatiu basat en l'anàlisi bibliogràfic i la realització d'entrevistes semiestructurades. Per a dur a terme l'avaluació, l'estudi s'ha centrat en un CRAE i un Pis Assistit. Els resultats de l'estudi mostren la importància de treballar aspectes relatius al procés d'autonomia dels joves, tals com una relació saludable dels joves amb les seves famílies, començar a treballar la seva autonomia amb antelació, apoderar-los de la capacitat per a analitzar situacions i prendre decisions, fer-los coneixedors de les ajudes i recursos als quals poden tenir accés i fer que es marquin objectius que els facin lluitar per avançar. Tot i això, també s'ha fet palès al llarg de l'estudi que la pròpia rutina del centre, la normativa i les lleis vigents limiten algunes de les tasques que es poden realitzar per fomentar l'autonomia dels joves. Aquest fet fa més evident la necessitat de dotar-los de les capacitats necessàries perquè puguin resoldre's els problemes que els hi vagin sorgint per ells mateixos per tal d'afrontar el seu projecte vital amb autonomia.

Paraules clau: CRAE, autonomia, emancipació, joves tutelats, majoria d'edat.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Abstract

In this work, it is evaluated how is trained the autonomy of the youngsters living in a CRAE (residential center), which they must leave when coming of age. These are young people who, at the age of 18, are generally forced to emancipate and live independently, which means that it is important to provide them with the maximum capabilities so they can face the adulthood with the maximum possible guarantees. A qualitative study has been carried out based on the bibliographic analysis and the realization of semi-structured interviews. To carry out the assessment, the study is focused on a CRAE and an Assisted Floor. The study results show the importance of working the aspects related to the youngster's autonomy process, such as a healthy relationship between the young people and their families wherever possible, start working their autonomy in advance, empower them with the capacity to analyze situations and take decisions, make them aware of the aids and resources that they can have access and make them set goals in order to make them fight to move forward. Despite this, throughout the study it has also been noted that the center's routine, the regulation and the current laws limit some of the tasks that can be done to promote the autonomy of the young people. This fact makes more obvious the necessity of providing them with the necessary capabilities so that they can solve the problems that arise on their own in order to face their own vital project with autonomy.

Key words: CRAE, autonomy, emancipation, protected youngsters, coming of age.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Índex

1. Introducció	5
1.1 Motivació i justificació.....	5
1.2 Objectius	5
1.3 De la protecció a l'autonomia.....	6
1.4 Estudis previs.....	11
1.5 Contextualització de l'estudi.....	17
2. Disseny de la recerca i metodologia	22
3. Resultats.....	24
3.1 Eix d'inquietuds	27
3.2 Eix d'educació	29
3.3 Eix d'ocupació	31
3.4 Eix institucional	32
3.5 Eix econòmic.....	37
3.6 Eix familiar	38
3.7 Visió de futur	40
4. Discussió	43
4.1 Eix d'inquietuds	43
4.2 Eix d'estudis	44
4.3 Eix d'ocupació	45
4.4 Eix institucional	46
4.5 Eix econòmic.....	48
4.6 Eix familiar	48
4.7 Visió de futur	49
4.8 Aspectes a considerar per treballar l'autonomia	49
5. Conclusions.....	51
Bibliografia.....	53
Annex A1. Articles de la llei 14/2010 (LDOIA) relacionats amb el tema d'estudi.....	56
Annex A2. Transcripció de l'entrevista a un jove del CRAE Vilobí 1	61
Annex A3. Transcripció de l'entrevista a un jove del CRAE Vilobí 2	67
Annex A4. Transcripció de l'entrevista a un jove del CRAE Vilobí 3	72

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Annex A5. Transcripció de l'entrevista a un jove del Pis Assistit de Tarragona 1..... 77
Annex A6. Transcripció de l'entrevista a un jove del Pis Assistit de Tarragona 2..... 84
Annex A7. Transcripció de l'entrevista a un jove extutelat 90
Annex A8. Transcripció de l'entrevista al director del CRAE Vilobí 96

Índex de taules

Taula 1. Àrees i competències per a l'emancipació (Colomé, 2009:44). 15
Taula 2. Factors de protecció i de risc en els processos de transició (Font: López i Segado, 2009, citats a Villa 2015:13-14). 16

Índex de figures

Figura 1. Procés per l'adquisició d'autonomia. Font: Reyes i Pérez (2010). 13

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

1. Introducció

1.1 Motivació i justificació

A través de la meva experiència laboral en el CRAE Vilobí, he pogut comprovar que sovint els joves no marxen del centre prou preparats per a la vida adulta. Parlant amb diferents companys de professió he constatat que es tracta d'un fet generalitzat i, per tant, considero oportú dedicar esforços a analitzar aquesta situació i construir, si s'escau, una proposta de millora.

Després de viure sota la protecció d'un CRAE, quan els joves fan 18 anys, passen a considerar-se legalment adults i, per tant, han de fer front a la seva realitat familiar i econòmica. No obstant, quan els joves marxen d'un CRAE als 18 anys, necessiten passar per un procés d'adaptació i separació de la protecció que els oferia la institució. És cert que hi ha casos on els joves van a viure en un Pis Assistit, fet que fa que es puguin sentir una mica més acompanyats en aquest procés, però en tots els casos és necessari que els joves siguin prou autònoms i capaços per a fer front a aquesta nova etapa de la seva vida. Moltes vegades això no és així i ens trobem que no s'està preparant suficientment bé els joves per a poder afrontar la vida adulta amb majors garanties d'èxit.

1.2 Objectius

L'objectiu general d'aquest estudi és **avaluar com es treballa en l'actualitat l'autonomia** dels joves residents en CRAEs i construir, si s'escau, una proposta de millora, tot establint què cal tenir en compte a l'hora de dissenyar un pla d'autonomia més eficaç.

Tenint present aquest objectiu general, es plantegen els següents objectius específics:

- ▶ Documentar com es porta a terme el pla d'autonomia en un CRAE.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- ▶ Avaluar el pla d'autonomia que es porta a terme actualment en un CRAE tenint en compte l'opinió dels professionals i dels joves que hi viuen.
- ▶ Avaluar el pla d'autonomia considerant la valoració que els joves d'un pis tutelat i un noi extutelat fan sobre el treball que es va realitzar amb ells quan eren menors d'edat.
- ▶ Establir quines pautes cal considerar a l'hora de dissenyar un pla d'autonomia per a joves que finalitzen l'acolliment residencial per majoria d'edat.

1.3 De la protecció a l'autonomia

Sovint utilitzem termes com “maduració”, “aprenentatge”, “desenvolupament”, “autonomia” o “emancipació” per a explicar diferents etapes i processos que tenen lloc durant la vida de les persones i, especialment, durant l'adolescència. Això fa que sigui important incidir en la definició d'aquests conceptes. És important remarcar que l'adolescència és un període de transició entre la infantesa i l'adulthood i que és un moment vital en què se succeeixen multitud de canvis en una persona: es modifica la nostra estructura corporal, els nostres pensaments, la nostra identitat i les relacions que mantenim amb la família i la societat. Cal dir que el mateix terme llatí “adolescentia” (del qual deriva el terme català “adolescència”) prové del verb “adolesco” el qual significa créixer, desenvolupar-se i, per tant, ja assenyala aquest caràcter de canvi.

Al llarg del treball, es parlarà molt sobre l'autonomia dels joves. Així que és important parar-nos prèviament a estudiar aquest concepte. Epistemològicament parlant, la paraula “**autonomia**” prové dels termes “auto” (un mateix) i “nomos” (norma). Per tant, es pot dir que es tracta de la capacitat de prendre les pròpies decisions sense influències externes. Tal com defineix la Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (d'ara en endavant, FEPA), l'autonomia “podria entendre's com la capacitat per a plantar cara als reptes de la vida adulta participant de les xarxes socials i col·laborant en l'establiment d'aquestes” (Colomé, 2009:32). En aquest mateix sentit, Fernández (2013:9-10) estableix que “l'autonomia emocional és la capacitat de sentir, pensar i prendre decisions per sí mateix. Inclou la capacitat per assumir les conseqüències que es deriven dels propis actes, és a dir, responsabilitat”.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Aquest concepte d'autonomia va associat amb altres aspectes que cal tenir en compte per tal de diferenciar l'àmbit d'estudi del present treball. Tal com trobem a l'Enciclopèdia Catalana, "cal distingir la maduresa de la *maduració*; aquesta es refereix als canvis que menen cap a la primera". Així, el terme "**maduració**" es refereix a aquells canvis que es produeixen de manera natural i que fan que s'assoleixi una capacitat o dimensió del subjecte (González, 2012:92). En relació al terme "**aprenentatge**", aquest implica que hi han uns canvis de conducta relativament estables els quals s'han adquirit a curt termini amb la pràctica i l'experiència amb les persones, objectes i situacions (González, 2012:92-93). En aquest cas, l'Enciclopèdia Catalana diu que es tracta d'un "procés que implica un canvi real o potencial del comportament relativament persistent, que és degut a la interacció subjecte-medi i es fa possible a través de l'activitat i/o de l'observació del subjecte". Pel que fa al terme "**desenvolupament**", aquest es pot definir com tot el conjunt de canvis que un individu pateix a llarg termini. Tots tres termes van molt units, ja que un no es pot entendre sense l'altre. Tal com diu González (2012:92-93), "el desenvolupament d'un subjecte depèn en gran part del que aprèn, però també el que aprèn està en relació i dependència de les capacitats i habilitats que dit subjecte ha anat desenvolupant".

Finalment, el terme "**emancipació**" sovint s'utilitza per a descriure quan una persona s'independitza i marxa de casa, però és un ús que no s'adequa al seu significat real. L'emancipació és aquell acte jurídic que permet al menor d'edat regir la seva persona com si fos major d'edat i, per tant, s'extingeixen les funcions tutelars i les mesures de protecció.

Així doncs, en l'estudi del procés d'autonomia que han d'afrontar els joves, àmbit d'estudi del present treball, cal considerar, en primer lloc, el procés de protecció del que aquests parteixen. Quan un infant o adolescent es troba en situació de **desemparament**¹, la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (d'ara en endavant, DGAIA) del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya n'assumeix les **funcions tutelars**, tal com estableix l'article 109 de la Llei

¹ Es considera que un infant o adolescent es troba desemparat quan li "manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a llur protecció efectiva calgui aplicar una mesura que impliqui la separació del nucli familiar" (art. 105 de la Llei 14/2010).

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

14/2010, de 27 de maig, dels Drets i Oportunitats en la Infància i l'Adolescència (LDOIA). Això implica la suspensió de la potestat parental o de la tutela ordinària i dels drets que se'n deriven.

En aquestes situacions es poden aplicar diferents **mesures de protecció**, les quals es troben recollides en l'article 120 de la Llei 14/2010, i se n'adopta una o altra en funció de cada cas i sempre tenint en compte l'interès de l'infant o adolescent. Concretament en aquest treball ens centrarem en la mesura d'**acolliment en centre**, la qual s'acorda quan "es preveu que el desemparament o la necessitat de separació de la pròpia família seran transitoris i no ha estat possible o aconsellable l'acolliment per una persona o una família" (art. 132 de la Llei 14/2010).

Un **Centre Residencial d'Acció Educativa** (d'ara en endavant, **CRAE**) és una institució que té la guarda d'infants i adolescents derivats de la DGAIA. N'hi ha de diferents tipus segons les edats i sexes dels usuaris (centres verticals, mixtes, adolescents nois, adolescents noies, etc.). Segons dades del 2015 (Generalitat de Catalunya, 2015:85), a Catalunya hi havia 97 CRAEs (amb 1.841 places) repartits per tot el territori. La funció del CRAE és construir un entorn de seguretat i protecció pels infants i joves residents al centre, tot cobrint les seves necessitats educatives i assistencials i proporcionant-los un acompanyament professional que potenciï el seu correcte desenvolupament cognitiu, afectiu i social i que incideixi en les relacions familiars per afavorir la reunificació familiar. En els casos en que es preveu que l'estada serà llarga, és necessari orientar la proposta cap a un acolliment familiar o una adopció.

En els CRAEs hi treballen equips formats per educadors i educadores socials que treballen en xarxa i es coordinen amb altres professionals per tal de garantir una tasca educativa i un acompanyament satisfactori. Cal destacar els professionals dels Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (d'ara en endavant, EAIA), els diferents professionals del Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ), els professors dels centres educatius, monitors d'activitats extraescolars, etc. Així doncs, es realitza un

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

treball en xarxa que engloba principalment serveis educatius (CEIP², IES³, PFI⁴) i serveis de salut (CAP⁵, CAS⁶, CSMIJ).

Sovint, els joves s'emancipen quan han acabat els estudis i/o tenen una feina. Però no tots poden decidir quan emancipar-se sinó que per a la majoria de joves que viuen en CRAEs el moment d'emancipar-se arriba amb la majoria d'edat, indiferentment de si estan preparats o no. Hi ha casos on és possible un retorn amb la família d'origen, però moltes vegades això no és així i els joves han de seguir endavant sense cap suport familiar i, a partir d'aquest moment, també amb un menor suport institucional. Només pel fet d'esdevenir majors d'edat es veuen abocats al món i, en molts casos, sense estar encara prou ben preparats per agafar les regnes de les seves vides de manera completament autònoma. Això fa que a mesura que els joves veuen com s'aproxima la seva majoria d'edat també creixen les seves pors, inseguretats i angoixes.

Tot plegat fa que sigui molt important el treball que es realitza en el CRAE, ja que és allà on comença el procés d'emancipació dels joves. És necessari doncs que els professionals del CRAE treballin per a fomentar l'autonomia i l'apoderament dels joves i que ajudin a aquests (juntament amb l'EAlA) a definir possibles vies de futur per quan marxin del centre. A més, és important derivar els joves a l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (d'ara en endavant, ASJTET), la qual disposa de diferents programes dissenyats per a donar suport durant el procés d'emancipació, els quals responen als articles 146, 150 i 151 de la Llei 14/2010.

L'ASJTET atén a joves propers a la majoria d'edat atesos per la DGAIA i joves entre 18 i 21 anys que han estat atesos per la DGAIA. Al llarg de l'any 2015, aquesta va atendre a 2.004 joves. El seu objectiu és acompanyar, motivar, orientar, assessorar i formar joves per tal de facilitar-ne el seu procés maduratiu i potenciar-ne la seva autonomia personal. Les eines que emprà per a portar a terme aquest objectiu es materialitzen en la realització d'un Pla de Treball Individual (d'ara en endavant, PTI) i en quatre

² Centres d'Educació Inicial i Primària

³ Institut d'Educació Secundària

⁴ Programes de Formació i Inserció

⁵ Centre d'Atenció Primària

⁶ Centre d'Atenció i Seguiment de les Drogodependències

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

programes de suport: programa de suport econòmic, programa d'acompanyament jurídic, programa de suport psicològic i programa d'habitatge. Aquest darrer està vinculat amb quatre serveis de la Cartera de Serveis:

- Servei de pis assistit per a joves de 16 a 18 anys
- Servei de pis assistit per a joves majors de 18 anys
- Servei de residència o pisos per a joves vinculats a programes d'inserció laboral
- Servei d'Acompanyament Especialitzat a Joves Tutelats i Extutelats (SAEJ)

Un **pis assistit per a joves** és un recurs residencial temporal i voluntari per a joves tutelats i extutelats majors de 16 anys que no tenen recursos propis per assolir la seva autonomia. Es tracta d'un recurs on es treballa per a finalitzar i/o consolidar l'itinerari iniciat a la minoria d'edat en el sistema de protecció autonòmic. Cal dir que, per accedir a un pis assistit, els joves han de mostrar una clara motivació, esforç i responsabilitat. Segons dades del 2015 (Generalitat de Catalunya, 2015:77), a Catalunya hi havia 79 pisos assistits per a majors de 18 anys (amb 217 places) repartits per tot el territori.

Com s'ha dit anteriorment, l'ASJTET també té un programa de suport econòmic. La prestació pels joves extutelats té com a requisit l'acceptació d'un PTI i la quantitat a percebre és l'Indicador de Renda de Suficiència de Catalunya, és a dir, 663,98 € (Generalitat de Catalunya, 2016). En els casos on el jove hagi estat més de tres anys tutelat, aquest pot rebre la prestació fins als 21 anys. Però si no es compleix aquest temps mínim de tutela, la prestació només dura un període de 6 mesos.

Per acabar, és important fer esment de les principals lleis vinculades a l'atenció de la infància i l'adolescència. A continuació es mostra una recopilació de les més destacades a nivell de Catalunya:

- Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials.
- Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya relatiu a la persona i la família.
- Llei 14/2010, del 27 de maig, dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l'Adolescència.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, amb les modificacions introduïdes per Decret 127/1997, de 27 de maig.
- Decret 202/2009, de 22 de desembre, dels òrgans de participació i de coordinació del Sistema Català de Serveis Socials.
- Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.
- Llei 16/1996, de 27 de novembre, reguladora de les actuacions inspectores i de control en matèria de serveis socials i de modificació del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre, pel qual s'aprova la refosa de les lleis 12/1983, 26/1985 i 4/1994, en matèria d'assistència i serveis socials.
- Decret 142/2010, d'11 d'octubre, pel qual s'aprova la Cartera dels serveis socials 2010-2011.
- Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i els adolescents de Catalunya.

Al llarg d'aquest apartat s'ha fet referència a varis articles de la Llei 14/2010 (LDOIA). Tots ells són articles importants relacionats amb el tema d'estudi. Així, per tal de facilitar-ne la seva consulta, els articles citats es troben desgranats en l'Annex A1.

1.4 Estudis previs

En aquest apartat es pretén fer una revisió d'estudis anteriors relacionats amb el treball de l'autonomia dels joves tutelats. Així, és interessant començar amb una reflexió sobre el concepte d'**autonomia** que es fa en un article de Robles (2012). L'autora exposa que l'autonomia "no es pot simplificar entenent-la com l'aboliment de la dependència. [...] Tampoc es pot reduir a l'emancipació que socialment es prodiga i s'exigeix progressivament a l'edat" (Robles, 2012:80).

Tal com apunta Bàrbara (2009:64), l'emancipació dels joves extutelats suposa una transició que ve marcada per varis factors:

- Canvi d'ubicació física, de la vivenda i dels que hi viuen.
- Canvi de referents adults, educadors i professionals de referència.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Canvi de condició legal.
- Canvi en l'itinerari d'inserció: de la formació al treball.
- Canvi de recursos: de "tenir cobertes les necessitats bàsiques" a "haver-ho de guanyar tot".
- Canvi accelerat: una transició obligada en un breu període de temps.

Zamora i Ferrer (2013) van realitzar un projecte d'investigació per conèixer la realitat dels joves tutelats que viuen el procés cap a l'autonomia. En el seu estudi, enumeren algunes de les **característiques comunes** que cal tenir en compte sobre els joves que han estat tutelats, de les quals cal destacar que (Zamora i Ferrer, 2013:3-4):

- Molts d'ells han patit algun tipus de maltractament: físic, psíquic, social, etc.
- Es troben en una situació de major vulnerabilitat en comparació amb altres joves que viuen en situacions més "normalitzades".
- Sovint tenen nivells formatius baixos o molt baixos.
- Se'ls obliga a iniciar el procés d'emancipació quan arriben a la majoria d'edat.
- Tenen pocs referents adults propers efectius, fora de l'àmbit professional que els atén.
- Molts no poden fer ús de la seva xarxa familiar i es veuen obligats a fer-se càrrec d'ells mateixos, de les seves despeses.

Els resultats d'aquesta investigació mostren que (Zamora i Ferrer, 2013:13-14): tant els joves com els educadors viuen la sortida del centre com un període estressant que, per part dels educadors, es deu principalment per la manca d'un protocol a seguir; el canvi de CRAE a pis de joves suposa un canvi radical, ja que passen d'un context controlat amb presència d'educadors constant a un pis on han de ser autònoms; falta preparació per al procés d'emancipació des dels CRAEs, degut, en part, al ritme institucional i a la falta de temps; en els CRAEs no es prepara els joves per adquirir l'autonomia i responsabilitat de les tasques de la vida quotidiana com serien posar rentadores o fer el menjar. Aquest estudi conclou que el procés de transició es comença a treballar massa tard (generalment als 16 anys) i considera que cal treballar perquè els joves vagin adquirint autonomia de manera progressiva, des del moment que entren en els CRAEs.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Actualment, hi han centres que ja treballen com Zamora i Ferrer (2013) consideraven que calia fer, és a dir, treballar l'autonomia de manera progressiva i no a partir dels 16 anys. Això ho constata Georgina Oliva, l'actual Directora General de la DGAIA, en una entrevista publicada en l'article de Domènech i Garde (2017) on exposa que el fet d'implicar els joves en les tasques de la llar depèn del projecte educatiu de cada centre però afirma que "hi ha centres que tenen projectes de foment de l'autonomia brutals. I no a partir dels 16 anys, sinó a partir dels cinc, els set i els vuit anys" (Domènech i Garde, 2017).

En l'article de Reyes i Pérez (2010), els autors discuteixen com s'ha de treballar la competència en autonomia i la iniciativa social en centres educatius. Els autors afirmen que és necessari treballar de manera progressiva, "en un procés en què el control inicial és extern i en què a través de la interacció i de diferents metodologies didàctiques les decisions es van prenent progressivament de manera més autònoma, interna i autoregulada" (Reyes i Pérez, 2010:171).

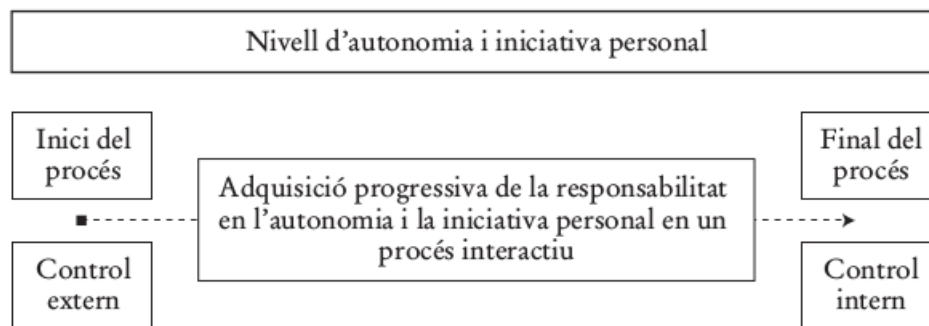

Figura 1. Procés per l'adquisició d'autonomia. Font: Reyes i Pérez (2010).

A l'hora d'identificar quins són els components que permeten promocionar l'autonomia dels joves, Robles (2012) exposa que:

Per esdevenir autònom cal assumir la realitat, des de conèixer funcionaments i mecanismes socials bàsics per saber com circular socialment, a més de revisar la pròpia història, fins a entendre que es tracta de processos o itineraris i arribar a identificar què pot resultar valuós en el futur (2012:75).

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Així doncs, segons Robles (2012), cal treballar l'autonomia en dues vessants. Per una banda, una vessant més pràctica que seria treballar perquè els joves aprenguin a desenvolupar-se dins la societat, que coneguin els serveis, com utilitzar-los i com relacionar-se. Per altra banda, hi ha una vessant més interna, de coneixement de la pròpia història, que ha de permetre als joves entendre d'on venen i cap a on poden anar, que aprenguin a ser realistes sobre les seves capacitats i que puguin prendre les seves pròpies decisions amb base a tot això.

En la Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia realitzada per a la FEPA (Colomé, 2009), es proposen un seguit de competències per a l'emancipació. És a dir, "les competències clau per a l'adquisició d'autonomia com element transversal en totes les àrees de desenvolupament personal" (Colomé, 2009:41). A la Taula 1 es troben detallades les competències per a cadascuna d'aquestes àrees.

Àrea	Competències
Cognitiu - intel·lectual	<ul style="list-style-type: none"> - Cultural i artística - En comunicació lingüística - Matemàtica - En el coneixement i interacció amb el món físic - Social i ciutadana - Per aprendre a aprendre - Tractament de la informació i competència digital - Autonomia i iniciativa personal
Emocional - relacional	<ul style="list-style-type: none"> - Valorar les pròpies capacitats - Situar-se en el context - Convivència i treball en equip - Relació interpersonal - Comunicació relacional social - Gestió de les emocions - Resolució de conflictes
Instrumental	<ul style="list-style-type: none"> - Gestió instrumental (habitatge, administrativa, legal, econòmica) - Organització de la feina - Gestió del temps - Coneixement de la xarxa de recursos - Mobilitat i coneixement de l'entorn proper - Convivència

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Laboral	<ul style="list-style-type: none"> - De definició i execució del projecte professional - D'accés a la feina - De manteniment del lloc de treball - Responsabilitat laboral
Desenvolupament físic i salut	<ul style="list-style-type: none"> - Coneixement i gestió d'hàbits saludables - Gestió de recursos sanitaris

Taula 1. Àrees i competències per a l'emancipació (Colomé, 2009:44).

Segons Colomé (2009:35), la situació d'emancipació d'una persona depèn de múltiples factors que, en el cas dels joves atesos en els Pisos Assistits, es poden englobar en tres categories. Per una banda els factors vinculats al context que són els **factors estructurals** ("factors externs que condicionen l'emancipació encara que la seva modificació queda fora de l'abast del/la jove"):

- Conjuntura econòmica i laboral.
- Marc legal i jurídic.
- Polítiques econòmiques i socials.
- Infraestructura econòmica i social.
- Factors de discriminació social.

Per altra banda, els factors vinculats a la persona, on cal distingir entre els **factors competencials** ("aquells que identifiquem amb les competències d'autonomia de les diferents àrees", veure Taula 1) i els **factors personals** ("factors individuals relacionats amb les característiques objectives i subjectives del propi entorn, de la trajectòria i el comportament individual"):

- Història de vida (familiar, institucional, formativa, laboral).
- Història migratòria.
- Situació i vincles familiars i amb el grup d'iguals.
- Activitat cultural, d'oci i de participació comunitària.
- Disposició cap al procés d'emancipació.

Com en tot procés de transició, la transició d'estar sota la protecció d'una institució a passar a ser autònom té els seus **factors de protecció i de risc**. En aquest sentit, en la Taula 2 es poden veure els principals factors distingint entre diferents àrees.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Variables	Factors de protecció	Factors de risc
Educació	Escolarització obligatòria Estudis de nivell mig o superior Qualificació elevada	Sense estudis Baixa qualificació Formació obtinguda, inadequada per les ofertes del mercat de treball Sobrequalificació
Ocupació	Feina fixe o estable Feina ben remunerada	Manca d'experiències laborals prèvies Feina precària Feina irregular que permet obtenir ingressos per les despeses personals Manca de cobertura de la Seguretat Social
Econòmica	Ingressos procedents de la feina Prestacions per desocupació Ingressos aportats per la xarxa familiar	Manca de prestacions per desocupació Salaris baixos Falta de suport econòmic familiar
Familiar	Suport dels pares o la parella	Debilitament o manca de xarxa familiar Aïllament
Institucional	Utilització dels recursos de les institucions públiques: prestacions econòmiques, serveis socials, habitatge	Desconeixement i desvinculació de les prestacions de suport de les institucions públiques
Salut	Estratègies d'aprenentatge proactives Nivell de formació adequat en matèria de protecció de la salut Capacitat per afrontar les demandes de lloc de feina polivalents	Incapacitat per desenvolupar un procés d'aprenentatge adequat Falta de formació Baixa autoestima

Taula 2. Factors de protecció i de risc en els processos de transició (Font: López i Segado, 2009, citats a Villa 2015:13-14).

A més, cal tenir present que també es tracta d'un procés de trencament amb la protecció del centre i això fa que calgui tenir en compte quins són els principals factors de vulnerabilitat dels joves en aquesta situació. En el seu treball, Gómez (2017:52-55) identifica quins són els **factors de vulnerabilitat** dels joves tutelats en el seu procés d'emancipació:

- La solitud.
- La gestió de les emocions.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- La manca d'acompanyament educatiu, atenció individualitzada i treball previ.
- El baix nivell d'estudis.
- La difícil inserció laboral.
- La falta d'informació sobre els recursos i les prestacions que tenen al seu abast.
- Els recursos econòmics de l'administració.

És important observar que el baix nivell d'estudis és un factor de risc i de vulnerabilitat. Cal tenir present que avui en dia tenir una bona formació és gairebé imprescindible per a poder trobar una feina digna. Això és encara més important pels joves que es veuen obligats a tirar endavant de manera autònoma i viure emancipats, ja que requereixen d'una feina que els porti ingressos i, per a aquest fi, és necessari que tinguin un mínim d'estudis assolits. En un estudi realitzat per Montserrat et al. (2012) s'identifiquen un seguit de **factors que faciliten la continuïtat dels estudis** dels joves tutelats i extutelats distingint entre dos grups: mentre estan en el sistema de protecció i quan surten del sistema. Pel que fa als factors mentre estan en el sistema de protecció cal destacar els següents (Montserrat et al., 2012:262-263): que hi hagi estabilitat en la persona adulta de referència, que els educadors s'impliquin i transmetin els valors dels estudis, que l'escola s'impliqui, participar en activitats de lleure normalitzades i tenir en compte la seva opinió. En relació als factors quan surten del sistema, cal afegir que el servei que els dona suport atorgui prioritat al tema escolar i l'existència de beques.

Finalment, cal destacar un estudi de la Fundació Plataforma Educativa (FPE), on es van analitzar els **factors facilitadors d'èxit** dels joves acollits en CRAEs que gestiona la FPE. Els principals factors que s'extreuen de l'estudi són (FPE, 2010:100-101): l'estabilitat, el suport i l'atenció, fins i tot més enllà dels 18 anys, la qualitat de l'atenció i implicació dels educadors, la cura i atenció satisfactòries, les xarxes de suport positives i la percepció d'identitat "normal".

1.5 Contextualització de l'estudi

En aquest estudi ens centrarem en el **CRAE Vilobí**, de Vilobí del Penedès, que és on es realitzarà part de la recerca. Aquest CRAE té la guarda de 13 infants i joves (tots

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

nois que, actualment, tenen entre 12 i 17 anys). La seva infraestructura és de titularitat d'Actua S.C.C.L.. Es tracta d'una cooperativa d'iniciativa social que anualment signa concert amb la DGAIA per tal d'oferir aquest servei a la comarca i a Catalunya (disposa de diferents serveis repartits pel territori català). L'edifici on està situat el CRAE és l'antiga rectoria de l'església del poble i, per tant, és un edifici antic que s'ha adequat per a poder ser utilitzat com a residència per a 13 joves.

El CRAE Vilobí disposa de varis documents que en determinen el seu funcionament: el Projecte Educatiu de Centre (d'ara en endavant, PEC), el Reglament del Règim Intern (RRI) i, al ser titularitat d'una cooperativa, el Reglament de Treball Cooperatiu (RTC). Cal destacar que es tracta d'un CRAE una mica singular, ja que la manera de treballar difereix una mica dels estàndards bàsics de la majoria de centres. Es tracta d'un CRAE on es prioritza un **ambient familiar i quotidià** que permeti treballar des de la proximitat i on els infants i joves que hi viuen puguin sentir-se, el més similar possible, com en una casa familiar. Evidentment aquest ha de ser l'enfocament en tots els centres però generalment es donen un seguit de circumstàncies que ho dificulten, com ara tancar portes amb clau o no permetre telèfons mòbils. El CRAE Vilobí procura minimitzar la sensació de viure en una institució sent un centre de poques places on els infants i adolescents tenen uns privilegis que generalment no són habituals, com ara tenir mòbil, no tancar mai les habitacions i tenir la cuina oberta a tothom (sense accés a ganivets de cuina). En el centre només es tanca amb clau el despatx d'educadors i direcció, la bugaderia, el rebost i el material de neteja.

L'equip de personal està format per un director-coordinador i nou educadors/es socials. Cadascun dels nois atesos en el centre té assignat un educador tutor i un cotutor. La **tutoria educativa** és un pilar fonamental per al bon desenvolupament de la tasca educativa, ja que aquesta permet proporcionar una atenció individualitzada a cada noi. Es tracta d'un espai privilegiat per tal de possibilitar al jove una construcció personal autònoma a través d'un espai propi on ser escoltat, tenir un seguiment i rebre suport. Això també facilita a l'educador/a-tutor/a fer un seguiment, anàlisi i valoració del procés educatiu, possibilitant així repensar i redefinir els objectius i metodologies emprades en el pla de treball descrit en el Projecte Educatiu Individual (d'ara en endavant, PEI) del

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

jove en qüestió. El PEI és un document que es realitza anualment conjuntament amb el noi on s'estableixen quines són les seves necessitats i els objectius a treballar. Per avaluar la tasca educativa, semestralment es realitzen els Informes Tutorials de Seguiment Educatiu (d'ara en endavant, ITSE), on s'avalua l'evolució del jove tenint en compte el pla de treball establert en el PEI i donant importància a la particularitat de cada procés i a les característiques pròpies de cada jove.

En el PEC del centre s'estableixen tres **fases d'acció** educativa durant el procés d'estada del infant/jove al centre. En primer lloc hi ha la fase d'acollida, on es treballa per a l'adaptació al centre, la detecció de les necessitats del jove i la creació d'un **vincle educatiu** amb el/la tutor/a i cotutor/a. Seguidament hi ha la fase d'estada, que és on recau el gran pes de la tasca educativa i on es treballen de manera individualitzada els objectius establerts en els PEIs i ITSEs. Finalment, hi ha la fase de desinternament, en la qual es treballa la desvinculació amb el centre i l'emancipació, es fa un acompanyament del jove en aquest procés d'autonomia i es procura trobar diferents sortides que s'adeqüin a cada jove.

Al llarg de la seva estada al centre, també és important transmetre una sèrie de **valors**, actituds i normes als infants i adolescents. En el PEC del CRAE Vilobí es destaquen les següents actituds:

- Factors vers un mateix: responsabilitat, autonomia, actitud crítica i reflexiva, coneixement de les pròpies capacitats, interès de superació, creativitat i esforç.
- Factors vers els altres: tolerància, solidaritat, respecte, participació.
- Factors relacionats amb el treball: formació, planificació, constància.

La vida quotidiana en el CRAE és bastant **rutinària**, sobretot durant el període escolar. Els infants i adolescents es lleven, es fan el llit, esmorzen i, abans de marxar cap al seu recurs educatiu, han de deixar les habitacions escombrades i fregades. A l'hora de dinar els nois tornen al centre i després de menjar realitzen tasques domèstiques com desparar la taula, rentar la cuina, fregar olles, fregar el terra, rentar els lavabos, etc. Tot seguit disposen d'un breu temps d'oci i es comença l'estudi assistit, on es treballa segons les competències de cada jove. En acabar, els nois berenen i marxen a fer activitats extraescolars. Quan tornen al centre, tots els nois es dutxen, sopen, tornen a

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

fer tasques domèstiques i s'alliten a l'hora que els pertoca, la qual va en funció de l'edat de cada noi. A més de les tasques diàries, el dia de la setmana que els hi toca (distribuït per habitacions) els nois posen rentadores amb la seva roba (amb la supervisió d'un/a educador/a) i per la tarda la pleguen i col·loquen als seus armaris.

Pel que fa a Pis Assistit, en aquest estudi ens centrarem en el **Pis Assistit de Joves de Tarragona**, on actualment hi viuen 3 joves de 18 anys. Aquest pis és un altre dels projectes que té la cooperativa ACTUA S.C.C.L.. Aquest projecte té com a objectiu prevenir i/o pal·liar la situació de risc en què es troba el sector de població adolescent integrat per joves sense referents familiars vàlids, mitjançant un acompanyament socioeducatiu que afavoreixi el seu procés d'emancipació i procuri la seva integració sociolaboral. És a dir, el trànsit cap a la vida adulta i emancipada dels joves que han estat tutelats per l'Administració.

El marc de referència al qual s'adscriu és el desenvolupat en el Programa Marc d'Habitatge de l'ASJTET i l'acompanyament educatiu que s'hi realitza segueix el programa de desenvolupament de les competències d'autonomia, basat en la Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia proposat per a la FEPA (Colomé, 2009), que té com a funció principal assegurar l'evolució del projecte d'emancipació d'acord amb els elements clau i assolir les metes establertes pel jove o adolescent. El principal objectiu de l'acció educativa és, per tant, assessorar durant el procés mitjançant l'acompanyament socioeducatiu i el foment del vincle en la relació constituïda.

Per tal de planificar amb els joves el treball a realitzar, es desenvolupa un **Projecte d'Emancipació**. Aquest és una enquesta tipus "check-list" que permet fer una avaluació inicial, continua i final per tal de que el jove, conjuntament amb l'educador/a, pugui analitzar la seva evolució en referència a l'adquisició de les competències treballades. Aquestes competències es treballen mitjançant dues Unitats de Programació (UP): la UP Èxit (que engloba les àrees socioafectiva, de vida quotidiana, econòmica i de salut i higiene) i la UP Ocupa't 4 (que tracta les àrees formativa i laboral).

De manera similar al CRAE Vilobí, en el PEC del Pis Assistit de Tarragona es troben definides **tres fases**. La primera és la fase d'entrada (durant els dos primers mesos), que té com a objectius conèixer el nivell d'autonomia del jove, situar-lo en el nou context

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

i definir els seus interessos i motivacions en relació al seu projecte d'emancipació. La segona fase és la fase d'estada, on s'identifiquen les competències a desenvolupar pròpies a partir de les quals es desenvolupa el Projecte d'Emancipació i es desenvolupen les competències d'autonomia per a l'emancipació. Finalment, en la fase de sortida, és on cal aconseguir el nivell d'autonomia requerit i consolidar els objectius de les anteriors fases per tal de millorar la situació d'emancipació.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

2. Disseny de la recerca i metodologia

Amb l'objectiu d'avaluar com es fomenta l'autonomia dels adolescents que viuen en CRAEs, contextualitzar i analitzar la seva situació, s'han utilitzat diferents mètodes.

En primer lloc, s'ha realitzat una **recerca bibliogràfica**. La recerca bibliogràfica inicial ha permès fonamentar els eixos d'estudi que ens ocupen, tot situant els elements claus necessaris per a dur a terme l'estudi. Així doncs, s'han cercat, seleccionat i analitzat estudis previs relacionats amb el treball de l'autonomia i l'emancipació dels joves tutelats i extutelats.

Un altre mètode és l'**observació participant**. Aquest mètode es podria definir com "la tècnica de camp per excel·lència" (Comas, Pujadas i Roca, 2004:97), ja que permet submergir-se en la vida de les persones que s'observen i comprendre les seves accions, tot empatitzant, convivint, implicant-se i observant des de la proximitat. L'observació participant que s'ha realitzat en aquest estudi es pot dividir en dues parts. Per una banda, s'ha dut a terme un treball de camp en el CRAE Vilobí. Cal tenir present que actualment treballo com a educador social en aquest centre residencial, fet que em permet tenir una visió contextualitzada en el temps i l'espai. Per altra banda, s'ha anat a conèixer el Pis Assistit de Tarragona, on s'ha realitzat una observació participant durant tota una tarda. Aquesta s'ha dut a terme un dijous, ja que l'educadora del pis va destacar que es tracta del dia que hi ha més confluència de joves i que és quan realitzen l'assemblea, a través de la qual es poden conèixer alguns dels neguits dels joves.

Finalment, s'han realitzat diverses **entrevistes semiestructurades**. Aquest tipus d'entrevistes, tal com s'exposa a Comas, Pujadas i Roca (2004:24-25), permet a l'investigador dirigir l'entrevista per tal d'obtenir les respostes sobre el tema concret que li interessa però, al mateix temps, es tracta d'una entrevista de caràcter obert que permet a l'entrevistat expressar la seva perspectiva a la seva manera i que aquest pugui plantejar altres temes a mesura que es desenvolupa l'entrevista. A més, la tècnica de les entrevistes és, segons Comas, Pujadas i Roca (2004:97) "un suport bàsic

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

per a sistematitzar i formalitzar el coneixement obtingut a partir de l'observació participant”.

En total s'analitzaran els resultats de **7 entrevistes** a joves i professionals amb l'objectiu de recollir tant la vivència en primera persona dels joves com la perspectiva dels professionals que els atenen. Concretament s'ha entrevistat a tres joves residents al CRAE Vilobí, el director del CRAE Vilobí, dos joves residents al Pis Assistit de Tarragona i un jove extutelat que havia viscut al CRAE Vilobí. La selecció dels joves entrevistats ha estat la següent:

- Joves del CRAE Vilobí: s'han seleccionat els tres joves més grans del CRAE, els quals aviat en marxaran per majoria d'edat.
- Joves del Pis Assistit de Tarragona: s'han entrevistat als tres joves que hi viuen, però només s'han utilitzat dues entrevistes en l'estudi perquè en una d'elles no s'ha pogut aprofundir amb el jove, ja que aquest no té massa fluïdesa amb l'idioma.
- Jove extutelat: s'ha contactat amb un jove que va viure al CRAE Vilobí i que després va anar un temps en un Pis Assistit, per tal de conèixer la seva visió ara que ja ha passat a viure autònomament.

Totes aquestes entrevistes s'han estructurat seguint un mateix esquema d'eixos: inquietuds, educació, ocupació, institucional, econòmic, familiar i visió de futur. Totes elles s'han transcrit i es poden consultar als Annexos A2-A9.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

3. Resultats

Els **tres joves del CRAE** entrevistats tenen 17 anys i han viscut més de tres anys al CRAE Vilobí. Concretament un hi és des dels 13 anys, però portava vivint en CRAEs des dels 10 i els altres hi són des dels 14, dels quals un va arribar directe de casa i l'altre havia estat un any en un altre CRAE.

És interessant remarcar que en el moment de fer les entrevistes tots tres joves s'han mostrat molt predisposats i amb ganes de col·laborar. No es pot obviar que entre els joves entrevistats i l'entrevistador hi ha un vincle forjat durant més de tres anys i això fa que els joves tinguin ganes de ser útils en la recerca que s'està realitzant. No obstant, cal destacar que hi ha un cert contrast entre el que s'ha observat durant la convivència amb el joves i el que aquests després han expressat verbalment durant l'entrevista. En el moment de l'entrevista, els joves s'han mostrat més seriosos, procurant mesurar el seu missatge i paraules, fet que ha semblat que ho fessin "per quedar bé". Això no vol dir que el que diguin no sigui cert, però sí que hi poden haver certs matisos que els joves han maquillat una mica per fer-ho més bonic.

Centrant-nos en els resultats de les entrevistes, pel que fa als dos joves que venien d'altres centres, un remarca l'ambient familiar del CRAE Vilobí i l'altre valora molt positivament les llibertats que té en el centre actual. Cal dir que quan parla de llibertats es refereix a tenir mòbil i més permisos que en el centre anterior, però també remarca que té més límits que a casa. El tercer noi, que venia de casa, al preguntar-li sobre com se sent vivint al CRAE contesta que se sent molt bé i remarca que és el lloc que li queda, ja que no té on anar. Els tres consideren que el fet de viure en un CRAE els aporta coses positives com ara: l'educació, el respecte, el saber tractar amb la gent, els valors, els hàbits i la cultura. Aquesta última queda molt ben evidenciada amb l'explicació que fa un dels joves:

"Yo soy musulmán y a mí no se me enseñaron los valores que aquí sí que los he aprendido. Que es por ejemplo el respeto a ciertas cosas, que aquí son normales y en nuestro país no lo es así."

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Un d'ells també remarca que en el CRAE se l'orienta per fer front al seu futur i un altre valora el fet de poder fer el que fa un nen normal de la seva edat. Tot i que des del CRAE es treballa perquè els nois tinguin una vida el més "normal" possible, no es pot oblidar que la vida dins d'un centre té molts més límits, rutines i restriccions. Això fa que, per molt que els joves manifestin que poden fer el que fa un nen normal de la seva edat, els joves del CRAE, a vegades, es queixin de les diferències entre ells i els companys de classe, sobretot pel que fa al tema d'horaris de les allitades.

El director del CRAE Vilobí porta 4 anys i una mica sent el director, però ja portava 3 anys com a subdirector del CRAE d'on prové el CRAE Vilobí (el CRAE Alt Penedès). En l'entrevista, explica que en arribar al centre els nois solen tenir una reacció reactiva/negativa, però que mica en mica s'adonen que viure al centre els anirà bé i es van fent la casa com a pròpia. Ell considera que viure en un CRAE mai pot arribar a ser tant positiu com viure en una família ordinària, però que el centre proporciona oportunitats i una vida normalitzada (entre cometes) als joves que venen de llars desestructurades. També considera que el fet de compartir el centre amb altres joves fa que es produeixi una suma de múltiples personalitats i vides que acaba fent que els joves siguin més oberts a les diferències i que evitin fer estigmatitzacions. Finalment, opina que hi ha un fet que es podria considerar tant positiu com negatiu i és la rapidesa amb la qual els joves han de madurar per estar preparats per a la vida adulta, la qual han d'assolir als 18 anys.

"No conec cap nen de fora d'un centre que als 18 anys estigui preparat per a la vida adulta, als 18 anys i un dia, mentre que aquests als 17 i 364 ho tenen tot fet, ho tenen tot arreglat, ho tenen tot amb persones que els ajuden a gestionar els factors de la seva vida i un dia després d'això es queden sense res."

També és important remarcar que al centre hi conviuen nens i adolescents, fet que fa que els més petits tinguin una etapa d'infantesa més curta del que seria l'habitual. Tot i que des del CRAE es procura minimitzar aquest impacte, a través, per exemple, de fer dos torns diferents per menjar, no es pot evitar que els més menuts s'espavilin més ràpid del que els hi pertocaria.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Pel que fa als **dos joves entrevistats del Pis Assistit de Tarragona**, tots dos tenen 18 anys i es tracta de joves MENAs (Menor Estranger No Acompanyat). Un fa sis mesos que viu al pis, havia estat cinc mesos en un CRAE i explica que no li va costar adaptar-se al pis perquè hi havia els companys, però considera que el fet de viure en un Pis Assistit és bo perquè té l'ajuda dels educadors que li ensenyen a fer les coses. En canvi, l'altre jove porta tres mesos vivint al pis, havia estat dos anys en un CRAE i diu que al arribar al pis estava espantat. Fa èmfasis en que al principi d'estar al pis se sentia molt sol, ja que venia d'un CRAE on hi havia més nois i educadors. No obstant, també diu que amb el temps ha millorat i considera que estar al pis li aporta coses positives, ja que compta amb l'ajuda dels educadors i l'ajuda econòmica.

És important remarcar que al plantejar el treball, a més de conèixer la visió dels joves que viuen actualment al CRAE, es va voler avaluar la visió que tenien els joves un cop han marxat d'un CRAE. Per aquest motiu es va contactar amb un Pis Assistit, per conèixer una altra perspectiva d'un mateix fet. Però els joves del Pis Assistit han resultat ser joves MENA, els quals no han pogut aportar molta informació sobre el treball que es realitza en els CRAEs per a fomentar l'autonomia, ja que no hi han viscut durant massa temps. Tal com exposa l'actual Directora General de la DGAIA, el gruix de joves no acompanyats arriben als centres quan tenen entre 15 i 16 anys (Domènech i Garde, 2017). Això complica el fet de poder treballar per fomentar la seva autonomia ja que abans de poder-ho fer cal fer una feina prèvia relacionada amb aspectes més bàsics. Així doncs, els resultats dels joves del Pis Assistit, tot i que serveixen per veure diferents punts de vista, no permeten fer una comparació tan directa com s'hauria desitjat al principi del treball. També cal remarcar que, en l'actualitat, hi ha molts joves MENA atesos en el sistema i, per tant, és interessant poder veure la seva perspectiva de les coses.

Finament, s'ha entrevistat un **jove extutelat** de 20 anys que va viure en CRAE des dels 13 i que, al fer els 18, va anar a viure en un Pis Assistit durant aproximadament un any. El jove explica que, al marxar del pis, va passar dos mesos molt dolents, però que després va encaminar la seva vida i ara està content amb el que fa.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

“Cuando me fui del piso pasé dos meses muy malos. Incluso me arrepentí de haberme ido del piso. Alquilé un piso y me tiré dos meses en el sofá jugando a la consola, mirando la tele... sin hacer nada. Hasta que un día vi que el dinero se estaba gastando y que tenía que hacer algo. Entonces busqué trabajo y desde entonces estoy trabajando en un restaurante y me siento bien.”

A l'hora de valorar si el fet d'haver estat tutelat li ha aportat coses positives, el jove diu que en part sí perquè ha après moltes coses que a casa no hauria après, però que també hi ha una part negativa: perdre l'afecte dels pares.

A continuació es mostren els resultats obtinguts per a cadascun dels eixos d'anàlisi establerts. Aquests eixos s'han definit tenint en compte els aspectes treballats en el marc teòric i amb la voluntat d'incidir en els factors que han motivat aquest estudi, és a dir, avaluar el treball que es fa des del CRAE i com ho viuen els joves.

3.1 Eix d'inquietuds

Dos dels **joves del CRAE no revelen estar angoixats** al pensar en el moment de la majoria d'edat. No obstant, un ho classifica com una **cosa “brusca”** i un altre fa èmfasi a que ja no se li donarà tot fet, que tindrà **obligacions** i que haurà d'assumir-ne les conseqüències. Un d'ells remarca que podrà ser **lliure** per fer coses que fa temps que vol fer. Però tots dos confien en que seguiran tenint ajuda:

- “Aún que cumpla la mayoría de edad y me vaya de aquí pues puedo pedir la ayuda a algún educador, al director por ejemplo, que ninguno me lo va a rechazar. En parte me da seguridad, saber que aunque me vaya, o sea, no seguiré conviviendo aquí, pero me seguirán dando seguridad fuera.”
- “Quan surti d'aquí tindrè un suport que, encara que tingui la majoria d'edat, seguiré tenint un suport, no estaré sol a la vida.”

Per contra, el tercer noi revela que **se sent fatal**. Remarca que li fa por no poder-se mantenir, però ara està una mica més confiat degut a que té una família col·laboradora que l'ajuda. Considera que ell **no està preparat** per afrontar la majoria d'edat sol i es recolza en la família col·laboradora. El que més por li fa és el tema de l'autogestió, els

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

diners i responsabilitzar-se d'anar a l'institut. Sobre aquest aspecte, tenint en compte el que s'ha observat, és important remarcar que un dels joves que es mostra menys angoixat fa uns mesos tenia por perquè no sabia què fer amb la seva vida. Ha estat ara, en aquestes últimes setmanes que, a través de tutories, ha encaminat una mica la seva vida i li ha proporcionat una seguretat que abans no tenia.

El **director del CRAE** pensa que els nois **no estan prou preparats** per afrontar la majoria d'edat "però ni ells ni ningú altre".

"Als 18 anys no hi ha persona que sense un suport tingui la vida arreglada o sigui capaç de tenir la vida arreglada ni la suficient maduresa per fer-ho. L'únic és que aquests nois el que sí que tenen és que als 18 anys jo penso que són una mica més madurs, autònoms."

És conscient que als joves els angoixa el fet d'arribar als 18 anys. Explica que els joves tenen por perquè no saben quin serà el seu futur i aquest depèn de la interpretació que facin terceres persones. A més, cal tenir en compte que els joves estan acostumats a **una realitat que canviarà** del tot el dia que marxin al fer els 18 anys, ja que passaran d'un entorn on ho controlen tot de manera fàcil a un entorn on l'ajuda i l'educador desapareixen (almenys de la manera continua com l'han tingut fins al moment). El director explica que des del centre es treballa el desinternament des de 6-7 mesos o fins i tot un any abans de que els joves facin els 18 anys i que es tracta d'un procés maduratiu que han de patir i pair, ja que "ells tenen 4-5-6 mesos per adaptar-se a la vida adulta i si no ho fan, perdran moltes coses pel camí".

Els **joves del pis**, al preguntar-los pel que van sentir al passar a ser majors d'edat, un destaca que "a los 18 es otra vida, ¿sabes? Porque tienes que ser responsable. Pero bueno. Ahora es más difícil porque, no sé, te faltan muchas cosas ahora, como las ayudas, falta dinero para estudiar...". Diu que **se sentia preparat** per viure de manera autònoma però considera que abans era més fàcil perquè "antes hasta los 21 estaban en piso. Ahora no, ahora han cambiado las maneras, ¿sabes? Estas un año y te vas a la calle, te vas a buscar trabajo...". Per contra l'altre jove assegura que estava **espantat** i que **no estava preparat** per viure autònomament.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

El **jove extutelat** diu que no li va costar adaptar-se a la vida del pis i treu importància al moment en que va fer 18 anys dient que només es tractava de fer un any més, amb la única diferencia de que “cambiaban cosas”. No obstant, el jove revela que **no estava preparat** per viure autònomament, que ho va fer perquè li tocava però que en el moment de fer el canvi entre CRAE i Pis Assistit estava **espantat**. Sobretot destaca el fet d'haver d'afrontar les coses sol i assumir els propis errors sense que ningú li cobrés les espatlles ni li digués com havia de fer les coses. Tot i això, també explica que es va sentir **lliure** i valora molt positivament el fet de tenir les seves pròpies normes.

3.2 Eix d'educació

Cap dels joves del CRAE ha aprovat l'ESO. Un d'ells té un curs de cambrer, cuiner i manipulador d'aliments i intentarà treure's l'ESO durant l'estiu. Un altre va fer un PFI⁷ de mecànica, després va fer la prova d'accés a un grau mitjà i ara n'està fent un de cuina. Finalment, el tercer noi també va fer la prova d'accés per a grau mitjà i n'està fent un de comerç i màrqueting.

Al preguntar al **director del CRAE** sobre el motiu pel qual cap dels joves ha assolit l'ESO, aquest afirma que es tracta d'un tema molt difícil d'interpretar de manera estadística i basant-se només amb números sense tenir en compte les característiques de cada cas. Opina que el fet que els nois no es treguin l'ESO “**no és per una falta de capacitats o de motivació, és una falta de base**”, és més “un tema del nivell que partim”. Quan aquests arriben al centre el primer que cal fer és treballar els hàbits i, un cop tenen els hàbits assumits, es comencen a treballar les rutines acadèmiques i, finalment, l'aprenentatge acadèmic. Aquest és un procés llarg que pot arribar a durar uns dos anys, fet que de per si provoca un decalatge en comparació a altres joves de la seva mateixa edat. No es pot esperar que un jove, pel sol fet d'anar a viure en un CRAE on hi han uns educadors que l'ajudaran, aprovarà l'ESO per art de màgia. No obstant, considera que són nois capaços de sobrepassar aquest decalatge que tenen vers altres

⁷ Programa de Formació i Inserció

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

nois de la seva edat i que per a ells, aprovar un PFI, una inserció laboral o les proves d'accés a grau mig ja suposa un èxit.

Cal destacar que el director considera que hi ha dos tipus d'estudis:

“Uns abans dels 16 anys, que és la ESO, aquí ningú decideix, ni ell, ni nosaltres, ni ningú, decideix el sistema. Ens hem d'adaptar a una educació obligatòria que no s'adapta a ells, però entre tots ens hem d'adaptar de la millor manera possible perquè no suposi un fracàs en la vida del nen aquesta educació secundària obligatòria. I un cop aconseguim superar aquest obstacle de l'obligatorietat educativa, doncs la forma d'escollir el seu futur acadèmic ho fan ells. [...] El que es farà serà buscar una cosa o algun tipus de formació que suposi un èxit en la seva vida d'aprenentatges. La qual cosa cap d'ells abans havia tingut aquesta experiència d'èxit. És molt important que la següent experiència després de la ESO sigui que el nen l'hagi escollit i que estigui adaptada a les seves capacitats.”

Això fa que els estudis cursats després de l'ESO siguin diferents per a cadascun dels nois del CRAE i el motiu de l'elecció dels cursos ha estat diferent en tots els casos, “el que fem nosaltres és adaptar al 100% a l'individu, a la persona i a les seves capacitats”.

Els **joves del pis** diferencien entre els estudis que tenien fets al Marroc i els que han fet aquí. Un havia estudiat fins a 3r d'ESO al Marroc i ara aquí està cursant 1r d'ESO. L'altre al Marroc li faltaven sis mesos per acabar el batxillerat i ara aquí està fent un curs de paleta. Un d'ells destaca la incompatibilitat d'estudiar amb les ajudes econòmiques que reben. Explica que ell hauria volgut estudiar informàtica o química, però que es tracta de carreres de quatre anys i només té ajuda durant sis mesos. Va trobar un grau mitjà de química però no va aconseguir ajudes i ara està resignat fent un curs de paleta, ja que era el més fàcil i curt (un any).

El **jove extutelat** va **acabar l'ESO** mentre estava vivint al CRAE però no té intencions de seguir estudiant.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

3.3 Eix d'ocupació

El **joves del CRAE** no han treballat mai, només dos d'ells han realitzat pràctiques dels cursos i PFIs que han realitzat.

Com a explicació, el **director del CRAE** exposa que avui en dia el nivell d'atur dels joves és elevat i que pels joves del centre "amb menys preparació i en realitat amb menys oportunitats, doncs és molt més difícil inserir-los laboralment". Des del CRAE el que es fa és procurar proporcionar-los una bona **formació** per tal que després la inserció laboral pugui ser més exitosa. També afirma que en alguna ocasió han intentat fer alguna inserció laboral però que és difícil trobar empresaris disposats a oferir aquesta oportunitat als joves i encara més quan es tracta de menors d'edat tutelats per la Generalitat de Catalunya.

Els **joves del pis no tenen permís per treballar** a Espanya i mostren una alta preocupació pel fet de no tenir accés a una feina. Al Marroc un havia treballat de mecànic i l'altre de paleta, cambrer i al McDonald's. També estan preocupats perquè necessiten un any de contracte, cosa que és molt difícil de trobar i, segons un d'ells, encara més si ets àrab:

"La gente de España, no tiene trabajo, no sé... para nosotros es más difícil encontrar un contrato de un año, es más difícil... la verdad es que no hay confianza, porque hay muchas... muchas cosas que hacen los chicos árabes aquí en Catalunya. Buah, ¿qué vas a buscar trabajo aquí? Si eres árabe, yo pienso que... No te cogen en general para hacerte un contrato de un año, es más difícil, no hay posibilidad."

El **jove extutelat treballa** de cambrer i ajudant de cuina en un restaurant. Considera que aquesta feina li serà útil perquè té intenció d'agafar un restaurant en traspàs. Està esperant a estalviar una mica més de diners però, gràcies als estalvis que ha anat fent i als contactes que ha fet en el restaurant on està treballant, considera que no trigarà a tenir el seu propi restaurant.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

3.4 Eix institucional

Quan s'ha preguntat als **joves del CRAE** sobre quines són les **tasques domèstiques** que realitzen, aquests han contestat:

- "Sé cocinar, sé limpiar, se me da todo bien, todo."
- "Bueno, doncs, des de fer-me el llit, dutxar-me, rentar-me les dents, l'habitació, els lavabos, el que hi hagi que fer."
- "Moltes. Fer l'habitació, ordenar-me l'armari i a l'hora de dinar fer la tasca que em toca, com fer les olles, parar i desparar la taula, escombrar i fregar el menjador o la cuina. El que em toqui."

Tots tres joves coincideixen en que **se'ls està ajudant** a preparar-se per afrontar la majoria d'edat.

- "M'han ensenyat que em tinc que llevar a una hora i que no em puc llevar a l'hora que vulgui, que haig de sortir dutxat de casa, que no puc sortir fet pols i que tinc que sortir decent. Preparar una rentadora, ficar rentaplats, cuinar entre cometes, bueno, per defendrem a la cuina, estudiar, de tot."
- "Primer que amb la rutina que hi ha aquí ja t'estan ensenyant els hàbits que has d'aprendre per després. I després, pues, ara m'estan fent això del pla d'autonomia i no sé, ara haig d'aprendre a cuinar. I també amb la meva família col·laboradora, pues també aprenc. I al centre, pues també els diners, amb les pagues ens hem de gestionar els diners. Amb la meva tutora faig tutories, també."

També coincideixen amb el fet que se'ls està preparant **des de fa temps**:

- "Yo desde bien pequeño, desde los 14."
- "Los educadores van cambiando conforme el tiempo, la edad que vas teniendo. Te van dando unas responsabilidades o otras, ¿sabes?"
- "Jo, bueno, crec que des de que vaig entrar aquí ja m'han estat preparant, perquè vaig entrar bastant gran i jo crec que ja van estar des de que vaig entrar."
- "Des del principi, però ara estic començant amb això del pla d'autonomia."

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

A l'hora de valorar la feina que fan els educadors per tal de fomentar la seva autonomia, dos dels joves es mostren conformes, expressant-se de la següent manera:

- “Te ayudan a afrontar estas pequeñas cosas así y te dicen cosas que mejor que te las digan aquí, que no que te las diga alguien fuera. Porque aquí te lo dicen de una manera más... más suave, más bien, más... más educada por decirlo de alguna manera. Fuera no te lo dirán así.”
- “La veig bé però clar, sóc un nen i quan et diuen les coses és com, ho fan per fotre, però en veritat no, ho fan perquè aprenguis.”

Per contra, el tercer jove, tot i que valora que l'estan ajudant, considera que s'hauria de fer un treball més personalitzat:

“Està bastant bé però també podria millorar. Podria ser més específic, saps? Més... per exemple, si estàs a punt de sortir pues... a veure ja ho fan però fer-ho més... centrant-se més en el noi en si. Perquè aquí és més tot per tots, saps? O sigui ja ho fan, però més.”

Entre les coses que valoren més que els hi hagin ensenyat destaquen els hàbits, l'hàbit d'estudiar i els hàbits alimentaris. Dos d'ells consideren que els han ensenyat tot el que els havien d'ensenyar, mentre que el tercer es mostra més insegur i verbalitza “no tengo ni puta idea de nada en verdad”.

Com a coses que consideren imprescindibles aprendre per a poder afrontar la majoria d'edat amb èxit, cada jove s'ha centrat en un aspecte diferent. Per una banda, un destaca que el més important és formar-se bé. Per altra banda, un remarca el fet de saber com fer les gestions, rebre una nòmina i pagar totes les coses, ja que actualment no ho sap fer. Per últim, un considera que el més important són els hàbits i les tasques domèstiques:

“Saber que quan compleixes els 18 tens que treballar i guanyar-te la vida i que a un treball no pots arribar tard, no pots arribar brut, no pots arribar de qualsevol manera i que tens que fer cas al teu superior i bueno, les coses de casa, tot, bueno el que hem estat parlant del rentavaixelles, les dutxes, la rentadora i tot, doncs has de saber fer-ho perquè... bueno, mínimament, tampoc cal que siguis un crac.”

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

El **director del CRAE** explica que tot i que els nois fan gairebé totes les tasques domèstiques de la llar, aquests **no estan del tot preparats** per a dur-les a terme sols al fer els 18 anys. Remarca que no és el mateix rentar la roba 1-2 dies la setmana amb una rentadora industrial que fer la bugaderia que els joves hauran de fer a casa amb una rentadora normal, però que intenten que com a mínim els joves agafin l'hàbit de fer les tasques.

Segons el director, el treball per a la majoria d'edat és un objectiu que es treballa **des de que el jove arriba al CRAE** mitjançant les competències per a l'autonomia, sempre en relació a l'edat que van tenint els joves. No obstant, el **treball més específic** de cara al desinternament del jove es comença a fer **a partir dels 16 anys** i inclou ensenyar els joves a fer les gestions de fora del centre: “anar al metge sols, agafar la recepta sols, a la farmàcia, saber-se donar d'alta al servei d'ocupació, saber demanar el seu número de la seguretat social i una sèrie de gestions burocràtic-administratives”. També exposa que s'utilitza una línia de **treball individualitzat**, amb uns objectius i unes estratègies adaptades a cada noi. Però “això no vol dir que no hi hagin línies estratègiques globals per afavorir la convivència i la vida en grup”.

Al preguntar-li sobre què considera imprescindible que els joves aprenguin per afrontar la majoria d'edat, el director exposa que es tractaria d'un compendi de competències “que seria la **capacitat de decidir** per ells mateixos, la capacitat de saber què és bo per a ells i ser capaços de portar a terme aquesta decisió de què és el que és bo per a ells”. També considera imprescindible que els joves aprenguin a **gestionar-se els diners**, la qual és una tasca complicada ja que els joves només gestionen la seva paga setmanal (d'uns 12-18 €, depenent del noi) i si no els ajudes a estalviar s'ho gasten tot perquè saben que a la següent setmana els hi tornen a donar la paga. El director és conscient que des del centre **no són capaços d'ensenyar als joves tot el que caldria** perquè aquests puguin viure sols i ho atribueix a “que en el dia a dia estan molt preocupats, la seva vida social també és molt ocupada, les **limitacions de la normativa**, de la burocràcia que tenim als centres...”. Explica que des de l'ASJTET es queixen que els joves tenen una manca d'autonomia dins la casa. Això el director ho explica dient que des del CRAE es treballa sobretot l'autonomia dels joves en el seu propi espai, la seva

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

habitació, però que les tasques a nivell de la resta de la casa, dels espais comuns, són més complicades de treballar. El problema és que les tasques dels espais comuns són unes tasques que els/les educadors/es diuen als nois què, com i quan les han de fer i, quan la figura de l'educador/a desapareix, els joves no saben continuar amb la rutina dels espais comuns.

El director creu que els joves valoren positivament la feina que fan per fomentar la seva autonomia i que ho viuen amb “bastanta normalitat i naturalitat”. Tal com exposa, és important remarcar que, a mesura que els hi van demanant **més responsabilitats** i més feines diàries, també els hi van donant **més llibertats** per entrar i sortir del centre i per gestionar les coses com ells volen. Es tracta d'un “joc a dues bandes”, “es va guanyant i es va perdent”. Segons el director, el punt fort de la tasca que fan per fomentar l'autonomia dels joves és tot l'equip educatiu i els mateixos joves, els quals als 18 anys tenen assolit un grau d'autonomia que pocs joves tenen a aquesta edat. No obstant, considera que hi ha un punt dèbil molt important i és la normativa i el reglament administratiu que no permeten fer molta de la feina que caldria fer per fomentar l'autonomia dels joves. Com a exemple exposa que un menor tutelat per la Generalitat no pot anar sol al metge i que la llei prohibeix que els joves cuinin en un centre de menors, “lo qual és un concepte que no, no... ningú acaba d'entendre. Si està prohibit que els nois cuinin en un centre de menors, quan surten amb 18 anys [...] no saben cuinar”. Això fa que des del centre en ocasions es saltin una mica la normativa per anar treballant una mica alguns d'aquests aspectes. Per exemple, a partir dels 16-17 anys es permet que els joves ajudin en les tasques de cuinar per tal que agafin un hàbit al voltant de la cuina.

Com a conclusió del director, ell opina que no s'ensenya suficient als joves per viure sols i que fa falta millorar molt, “però no només als CRAEs, sinó tot. Hem de millorar l'administració, la burocràcia, les lleis perquè ens permetin treballar d'una manera molt més fàcil aquests aspectes dels joves”.

Dels **joves del Pis Assistit**, cal recordar que un d'ells només porta a Espanya un any i que només ha viscut en un CRAE durant uns mesos. Aquest jove considera que des del centre se'l va ajudar perquè havia de rentar i estudiar i destaca que quan s'és menor

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

d'edat et poden ensenyar més coses perquè tens més temps per pensar que no pas quan passes a ser major d'edat, ja que aleshores no tens temps perquè has de buscar feina. A més, diu que quan s'és menor d'edat, tot i que tens tasques i t'ensenyen a fer les coses, en el centre t'ho fan tot i et preparen el menjar. Per contra, l'altre jove del pis, sí que va viure durant dos anys en dos CRAEs diferents i té una visió una mica diferent. Explica que va aprendre moltes coses, com ara: relacionar-se amb la gent, anar al metge i comprar. També diu que les coses que no feia ell pròpiament, els educadors li explicaven com ho feien ells perquè n'aprenguéss, com per exemple fer el NIE. A l'hora d'explicar com treballaven l'autonomia, diferencia entre els dos CRAEs on va viure. Exposa que en un tenia tasques de neteja i anava a comprar sol, mentre que en l'altre tenia més temps per a ell, menys tasques, però també anava a comprar i li van ensenyar a posar rentadores. En general valora positivament la feina dels educadors perquè l'ajudaven i podia parlar amb ells i considera que li van ensenyar tot el que havia d'aprendre però que, al aproximar-se als 18 anys, li van donar tanta informació de cop que es va espantar. De tot el que li van ensenyar, el que més valora és la **relació amb la gent**:

“Yo antes no sabía muchas cosas y cuando estaba ahí en el centro me enseñaron como tenía que respetar a la gente, cómo tengo que hablar si yo quiero pedir algo a la gente, si quiero pedir una cosa a una persona, como tengo que pedirla.”

El **jove extutelat** considera que al CRAE se'l va ajudar per afrontar la majoria d'edat i valora molt positivament la feina que van fer amb ell. Creu que a partir dels 15 o 16 anys li van començar a donar més **responsabilitats** i fa èmfasi en aquest aspecte dient “incluso más responsabilidad de la que ya tienes”, deixant entreveure que la vida en el CRAE de per si ja implica unes responsabilitats. A l'hora d'explicar com el van ajudar ho fa de la següent manera:

“A través supongo de las acciones y las palabras. O sea, tenía que hacer tareas, me enseñaban cosas y también me explicaban y aconsejaban lo que tenía que hacer y lo que no tenía que hacer.”

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

El jove destaca que li hagués anat bé que li ensenyessin més coses sobre les **gestions** amb els bancs i la paperassa que ha hagut de fer un cop fora del CRAE, ja que ell no estava preparat en aquest aspecte i va haver de demanar ajuda.

En l'entrevista al **director del CRAE**, se li va preguntar específicament per aquesta qüestió i explica que és una carència que tenen ("històricament") de cara als joves i que en els últims temps estan intentant que els joves vagin a fer aquest tipus de gestions. No obstant, també remarca que des del CRAE les gestions es donen molt mastegades als joves. Malgrat la gestió l'acabin portant a terme el joves, aquests es troben amb l'hora demanada i la paperassa a punt. Això fa que, un cop fora del centre, les coses no siguin tan fàcils i que els joves hagin d'aprendre a demanar cita, quadrar-se l'agenda, portar els papers en regla, etc.

3.5 Eix econòmic

Els **joves del CRAE, coneixen les ajudes** a les que poden accedir al sortir del CRAE i **les valoren molt positivament**. Un verbalitza que "estan de puta mare" i un altre explica que "és bo que una persona, un nen que ha sortit d'un centre [...] tingui oportunitats de tindre un pis, una paga i poder començar doncs una vida ell sol però bé, no tirat".

El **director del CRAE** explica que si els joves no tenen cap ingrés econòmic, els joves reben la prestació econòmica per majoria d'edat de jove extutelat d'uns 700 € (quantitat que pot variar si els joves tenen algun ingrés). A més, pel que fa a la prestació d'habitatge, si un jove va a viure en un lloc on no hi ha cap Pis Assistit, se li pot augmentar la prestació econòmica uns 100-200 € per ajudar-lo amb el lloguer, però que es tracta d'una pràctica poc freqüent ja que des de l'ASJTET estan intentant no donar aquesta part econòmica i fer que els joves vagin a Pisos Assistits on seguiran tenint el seguiment d'un educador. El director considera que "la idea és bona, però encara falta molta feina per fer, falten molts pisos i moltes places per fer a Catalunya". No obstant, també creu que les ajudes "són una mica **injustes** a l'hora de la seva concessió". Explica que aquestes no s'obtenen de manera gratuïta, sinó que cal que els joves

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

compleixin amb els objectius que han pactat prèviament amb la persona que els hi fa el seguiment. Això considera que pot esdevenir un problema, ja que “hi ha nois que amb molt poc esforç aconsegueixen aquests objectius i hi ha nois que amb mooolt d'esforç no aconsegueixen aquests objectius i [...] els hi poden arribar a aturar aquesta ajuda econòmica amb totes les seves conseqüències”. Per tant, creu que **caldria valorar més l'esforç** dels joves per assolir els objectius que no el fet de veure si els objectius s'han assolit en si.

Els **joves del Pis Assistit** actualment tenen suficients diners per cobrir les seves despeses perquè reben l'ajuda econòmica però estan **preocupats** per quan deixin de rebre-la. Un d'ells verbalitza que estan espantats perquè “cuando se termina la ayuda no tenemos nada y tampoco tenemos permiso de trabajar”. Com ja hem vist abans, els joves consideren que **l'ajuda no és suficient** o no està prou ben gestionada ja que no els permet formar-se bé. Creuen que l'ajuda és massa curta com per treure's uns bons estudis i trobar feina.

El **jove extutelat** va rebre l'ajuda econòmica de la Generalitat mentre va viure en el Pis Assistit (durant aproximadament un any), però ara no rep cap ajuda i es manté gràcies als ingressos que li proporciona la feina, els quals diu que són més que suficients.

3.6 Eix familiar

Cadascun dels **joves del CRAE** entrevistats té un suport familiar diferent. Un d'ells compta amb el suport de la mare i destaca que té amics, un psicòleg al qual podria recórrer i dos adults més de referència. També explica que vol conèixer el seu pare. Un altre jove, tot i tenir pares i germans, compta sobretot amb el suport del seu tiet i també destaca la parella i els amics com a suport. El darrer jove té el suport de la família col·laboradora, però també expressa que en cas de necessitat podria comptar amb la cosina i possiblement els tiets, a part d'això no té més suport. Cal apuntar que la família col·laboradora d'aquest últim jove ha iniciat els tràmits pertinents per esdevenir la seva família d'acollida i que el jove pugui sortir del centre tres mesos abans de fer els 18 anys.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

El **director del CRAE** explica que, tot i que no és la seva obligació (sinó la de l'EAIA) treballar amb les famílies, ells hi treballen des del moment que un noi entra al CRAE (a no ser que hi hagi una separació a nivell judicial). Segons exposa, cal tenir present que “molts d'aquests nens, quan fan els 18 anys, tornen amb la seva família biològica i aquest desinternament l'hem de treballar des del començament”. El que fan és mostrar a la família que se'ls vol ajudar i, en general, tenen una bona acceptació. Hi ha casos on el comportament de la família no és saludable pel noi i es deixa el treball amb la família en mans de l'EAIA. Considera que cada cas és diferent i que la relació amb la família va canviant amb el temps, ja que en el moment d'entrar al centre hi ha problemes amb la família (que són els que han portat al seu ingrés al centre) però des d'aquest moment, aquests problemes “van minvant o desapareixent”. Tal com exposa el mateix director:

“El nen agafa un posicionament de seguretat, agafa un posicionament de ‘tinc les meves necessitats bàsiques cobertes, a la meva família me l'estimo i ara haig de començar a treballar amb ella’. Molts d'ells veuen molt clar que estan millor al centre però que també han d'anar treballant amb la família.”

El director també explica que durant els primers anys acostumen a tenir un mínim contacte amb els joves que han marxat del centre, bàsicament quan aquests els hi demanen papers o coses que té el centre. No obstant, per norma general, no mantenen el contacte amb els joves un cop aquests marxen del centre, sinó que els joves es desvinculen totalment. Els casos on hi ha contacte sol ser quan al jove no li van bé les coses. En els casos extrems on un jove acaba a la presó, el contacte és degut a que els hi demanen informació perquè són l'últim referent estable que ha tingut el jove. En altres casos, on és el jove el que demana ajuda, des del CRAE o la mateixa cooperativa s'intenta ajudar-lo.

“Nosaltres no estem obligats a donar suport a partir dels 18 anys però sí que tenim una obligació moral de, qualsevol nen que hagi passat per nosaltres, i ens ho demani, estarem al seu costat i estarem donant-li tot el suport que calgui.”

Els **joves del pis** no disposen de suport familiar a Espanya. Un d'ells té família aquí però no considera que li serveixin com a suport, ja que són els educadors els que

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

l'ajuden quan ho necessita. L'altre jove només té un germà a Espanya però aquest no vol saber res d'ell i es nega a veure'l. Com a suport alternatiu no tenen cap altre referent adult i només un dels joves destaca que té amics. Tots dos consideren que per part dels educadors, aquests els ajuden sempre que poden, però un dels joves considera que la seva feina es veu limitada per les traves que posa la Generalitat:

“El problema es que los educadores quieren ayudar pero la Generalitat... eso es una barrera. El educador quiere trabajar pero ¿dónde?, porque hay muchas cosas que la Generalitat dice NO.”

El **jove extutelat** viu amb els seus pares però remarca que “ellos viven conmigo, en teoría”, ja que és ell qui paga el lloguer del pis. En l'entrevista el jove s'ha mostrat molt cautelós a l'hora de respondre si els pares eren una ajuda o no per a ell, però ha afirmat que pot comptar amb ells si té algun problema. És important apuntar que es tracta d'un jove que, mentre estava tutelat i per sentència judicial, no tenia cap mena de relació amb la seva família i que ha estat quan s'ha fet major d'edat que n'ha recuperat el contacte. Pel que fa a suport aliè a la família, el jove en principi no manté contacte amb els/les educadors/es que ha tingut, però si que continua comptant amb la família col·laboradora que tenia mentre va estar tutelat.

3.7 Visió de futur

Entre els **joves del CRAE** hi ha una gran diferència entre la visió que tenen dos d'ells i la visió del tercer jove. Per una banda, dos dels joves són bastant **optimistes**. Un d'ells vol conèixer la part de família que no coneix, visitar el Marroc i després tornar aquí per estudiar i treballar. L'altre diu que acabarà el cicle mitjà que està fent, farà una carrera i, quan pugui, muntarà el seu negoci. En tots dos casos, la seva visió real és bastant similar a l'ideal que voldrien. Per contra, en el tercer jove hi ha més diferències entre el que per a ell seria ideal i el que considera que podrà fer realment. La seva manera de parlar reflexa molta **inseguretat** i té por que el fet de sortir de festa el consumeixi i no li permeti tenir un bon futur.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

El **director del CRAE** és conscient que els joves acostumen a ser força optimistes de cara al seu futur i considera que és millor així.

“És millor marcar-se unes expectatives bones, altes i que intentin lluitar per elles, ja que si no les aconseguim ens quedem una miqueta menys i no passa res. Però si les expectatives sobre nosaltres mateixos són baixes, ‘jo no faré res’, ‘què serà de mi’, ‘no sé res’ i aquest tipus de missatge, doncs al final es converteixen en realitat i, realment, l'expectativa de futur serà molt complicada si ells no tenen aquell punt d'il·lusió de cara a la majoria d'edat. Aquesta il·lusió els hi provoca l'optimisme i aquest optimisme i il·lusió els hi provoca treballar i fer l'esforç. Que després no arriben, bueno, no arribaran però aconseguiran arribar molt més alt que si es marquen unes expectatives molt baixes.”

Els **joves del pis** coincideixen en que **no es veuen preparats** per a viure sols. Segons un d'ells això és principalment perquè la manera de viure aquí és molt diferent de la manera de viure al Marroc:

“La verdad es que me falta el educador, porque si no... [...] no sé la manera del sistema y todo porque es diferente el sistema de Marruecos.”

Tots dos joves coincideixen en que mentre estiguin en el pis estaran bé, però que si no aconseguen una feina que els porti ingressos, acabaran al carrer. Com s'ha dit anteriorment, cap d'ells té permís per treballar a Espanya i, a més, només disposen d'ajuda econòmica durant sis mesos. Les dues coses juntes fa que els sigui molt **difícil pensar en un futur prometedor**. A continuació s'exposen algunes frases que han dit els joves durant l'entrevista, les quals són prou il·lustratives del seu neguit:

- “Vivo bien durante seis meses y luego ¿dónde? [...] Es muy difícil encontrar trabajo si no tienes estudios y si quieres estudiar tienes que pagar.”
- “Si no cambia el sistema, no sé, la vida es más dura aquí. Todo con dinero aquí, estudiar con dinero, todo con dinero, la comida con dinero, todo, sino... Hay mucha gente que se van para la calle, y más problemas, mas problemas seguro porque no sé.”
- “Si no hay trabajo, te vas a robar... no sé, esto es la vida. Tienen que ayudar, la verdad es que sí...”

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- "Pienso las cosas del futuro y buah, mal todas. Porque no sé, lo más importante son los estudios pero no dejan dinero para completar los estudios."
- "Si estoy en el piso me veo bien. Aquí como estamos en el piso, te puedes llegar a mantener. Pero después, si no tenemos trabajo, tampoco tenemos dinero, nos vamos a la calle. Pero si nos quedamos en el piso sin ayudas tampoco tendremos dinero para comer, para estudiar... Como no tenemos permiso no podemos trabajar..."

El **jove extutelat** considera que ara ja pot viure de manera autònoma a la perfecció i vol seguir treballant per aconseguir **obrir un restaurant** (o més d'un si li va bé) per, així, poder portar a terme un dels seus objectius: **viatjar**. Tot i que explicat així pugui semblar molt agosarat i poc realista, cal dir que el jove mostra molt de **seny i serietat** al respecte. En una conversa fora de l'entrevista, el jove ha explicat com pensa dur a terme la seva idea de negoci i les idees que té. Tenint en compte això i la coneixença prèvia del jove, el qual sempre ha tocat molt de peus a terra, és important remarcar que es tracta d'un objectiu bastant **realista**.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES**4. Discussió**

A continuació es presenta un breu anàlisi dels resultats obtinguts per a cadascun dels eixos exposats en l'apartat de resultats, tot considerant també resultats d'altres estudis sobre la matèria en qüestió.

4.1 Eix d'inquietuds

Del total de sis joves entrevistats, dos es sentien preparats per afrontar la majoria d'edat però els altres quatre han patit o van patir angoixa durant els últims mesos d'estar al CRAE perquè no es sentien suficientment preparats o no sabien què fer al sortir del centre. En aquest sentit, Roca (2015:43) també va observar “la sensació de solitud que senten els educands [...] quan ja encaren el desinternament. Aquest moment provoca moltes pors i angoixes, fet que s'ha de treballar amb molta profunditat”. Des del CRAE, el procés específic de desinternament es comença a treballar amb 6-7 mesos d'antelació (o fins i tot un any) i el director és conscient que els joves tenen por. Però considera que és normal, perquè ningú pot estar suficientment preparat als 18 anys i els joves de CRAE, als 18 anys, es veuen sotmesos a un canvi de vida radical.

També és interessant ressaltar que dos dels joves destaquen la llibertat que obtenen al fer els 18 anys. Valoren molt positivament poder prendre ells les seves pròpies decisions i regir-se per les seves pròpies normes, tot i que són conscients que això implica també assumir-ne les conseqüències i tenir més responsabilitats. És curiós que el jove extutelat és un dels joves que no se sentia preparat per viure autònomament però, al mateix temps, valorava tenir les seves pròpies normes, fet que podria semblar contradictori ja que, com hem vist en l'apartat 1.3, el terme autonomia ve de “auto” (un mateix) i “nomos” (norma) i implica tenir les capacitats per prendre decisions i ser responsable de les conseqüències que se'n derivin.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

4.2 Eix d'estudis

Dels joves entrevistats, només un (el jove extutelat) va acabar l'ESO mentre vivia al CRAE. Pérez (2016) va estudiar el desenvolupament acadèmic dels adolescents residents en set CRAEs de Catalunya i també en va remarcar l'alt percentatge de fracàs escolar. Les causes que s'identifiquen en el seu estudi tenen a veure amb la història familiar, el bloqueig emocional dels joves (que fa que tinguin unes altres preocupacions prioritàries abans dels estudis), la seva falta d'hàbits d'estudi i l'heterogeneïtat de joves que viuen en un CRAE, entre d'altres. A més, analitzant els motius de les dificultats d'aprenentatge, l'autor ho relaciona també amb "les baixes expectatives que els professionals tenen sobre el desenvolupament acadèmic dels adolescents" (Pérez, 2016:9).

Si bé és cert que ens podem trobar amb casos on les baixes expectatives dels professionals afectin el desenvolupament acadèmic dels joves, és important remarcar que des del CRAE Vilobí es treballa per a fomentar els hàbits d'estudi i les potencialitats de cada jove. Tal com exposa el propi director, el fet que els nois no es treguin l'ESO "no és per una falta de capacitats o de motivació, és una falta de base". El problema que es troben és que cal prioritzar el treball en altres aspectes abans de centrar-se en l'aprenentatge acadèmic, com per exemple els hàbits, les rutines i la conducta. Això fa que els joves que viuen al CRAE tinguin un decalatge respecte a altres joves de la seva edat i que, per tant, els estudis obligatoris (l'ESO) no sigui un sistema que s'adapti a ells.

No obstant, deixant de banda l'ESO, tots els joves han cursat o estan cursant estudis com ara cursos, PFIs o CFGM⁸. En el cas dels joves del CRAE, aquests cursos s'han escollit tenint en compte les motivacions i capacitats dels joves, deixant que siguin ells mateixos els que decideixin què volen estudiar. Tal com diu el director del CRAE, és important que l'experiència de després de l'ESO suposi un èxit en la vida dels nois. Per contra, en el cas dels joves del Pis Assistit, aquests destaquen la incompatibilitat de les

⁸ Cicles Formatius de Grau Mitjà

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

ajudes econòmiques que reben amb la possibilitat d'estudiar el que voldrien i acaben estudiant allò que es poden permetre que, en el seu cas, és un curs de paleta.

Finalment, cal assenyalar que els resultats obtinguts coincideixen amb l'estudi realitzat per Montserrat et al. (2012). A més, en aquest estudi també es va trobar que una de les preocupacions que tenen els joves extutelats és el fet de "no tenir temps per dedicar als estudis, ja que costa compaginar feina i educació; a la feina no poden faltar, llavors falten a classe" (Montserrat et al., 2012:98).

4.3 Eix d'ocupació

Com s'ha vist, dels joves que viuen al CRAE, cap d'ells ha treballat. Aquest aspecte coincideix amb el plantejament de Ponce (2008:7), el qual afirma que "l'usuari tipus que resideix actualment en els recursos de la DGAIA i el que es proposa per a l'ASJTET té 17 anys i no ha treballat mai malgrat trobar-se en edat laboral". El director del CRAE apunta que es tracta d'una tasca difícil i que en les ocasions que s'ha intentat dur a terme s'han trobat que els empresaris no estan disposats a contractar joves menors d'edat, sobretot quan aquests són menors tutelats. Així doncs, el problema es manté en suspensió fins que els joves, al fer els 18 anys, surten del centre. És aleshores quan, segons Jariot, Sala i Arnau (2015:95) i degut a la necessitat d'independitzar-se, molts joves es veuen obligats a entrar en el món laboral sense l'ESO ni habilitats sociolaborals, fet que provoca que hagin d'acceptar treballs precaris i mal remunerats.

En el cas dels joves del Pis Assistit, aquest problema encara es veu més agreujat pel fet de tractar-se de joves estrangers. Tal com explica Villa (2015):

En el cas de les persones immigrades es dona una complexitat afegida que és la dificultat d'obtenir un permís de treball i residència. Per aconseguir-ho, és necessari disposar d'una oferta laboral a jornada plena amb un contracte laboral que tingui almenys un any de durada, cosa que és gairebé una utopia en l'actualitat (2015:20).

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

En aquest mateix sentit, Bàrbara (2015) exposa que els joves nouvinguts tenen unes dificultats afegides quan fan els 18 anys perquè, tot i tenir un permís de residència, no tenen un permís de treball. Això fa que l'autora ens faci fer aquesta reflexió:

Si no pots formar-te, si no pots treballar i si la teva xarxa social té les mateixes dificultats que tens tu, com pots plantejar-te l'emancipació? Cal repensar urgentment com estem acompanyant l'emancipació dels joves i quin és l'enfoc que li volem donar: si perpetuem la seva dependència als serveis socials i les prestacions econòmiques, o bé els capacitem i ajudem a gestionar les oportunitats que generem per a ells? (Bàrbara, 2015)

4.4 Eix institucional

Els joves del CRAE realitzen moltes tasques domèstiques per tal de fomentar el seu hàbit de fer-les però el mateix director és conscient que això no és suficient. Això és degut a que les tasques que es realitzen en un CRAE no són les que es realitzen en un pis normal, ja que algunes de les infraestructures i aparells no són els típics d'ús domèstic. Deixant de banda aquest aspecte, els joves són conscients que aquestes tasques els hi són útils per a preparar-los per a la majoria d'edat i valoren molt positivament el treball que s'està fent amb ells perquè adquireixin uns bons hàbits i rutines. Un altre aspecte que valoren molt bé és que els hi ensenyin a relacionar-se amb la gent.

Pel que fa a l'edat a partir de la qual es comença a treballar l'autonomia, tal com diu Roca (2015:43), "amb quanta més antelació es pugui començar a treballar, més fàcil serà la sortida". En el cas específic del CRAE Vilobí, la preparació per afrontar la majoria d'edat es fa des de que els joves arriben al CRAE, no obstant, la preparació més específica per a l'emancipació s'inicia a partir dels 16 anys. Amb aquest objectiu és important treballar cada cas de manera individual, centrant-se en les capacitats i potencialitats de cada jove. Segons Riberas, Navarro i Puig (2001:72), és necessari "educar la capacidad de organización y planificación, ayudar a nuestros jóvenes a construir un itinerario de vida respetando sus procesos madurativos, acompañarles en

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

su realización y dotarles de herramientas que hagan posible su autogobierno". En el CRAE Vilobí s'utilitza una línia de treball individualitzat però també cal tenir present que portar-la a terme dins d'un centre on conviuen diferents joves i on hi ha una rutina molt preestablerta, no sempre és una tasca fàcil. Cal tenir present que els processos d'aprenentatge que es porten a terme vivint en un CRAE estan subjectes a una certa complicació a l'hora de treballar-los. A més, cal afegir les dificultats que deriven de les restriccions que imposen les lleis i la normativa, és a dir, dificultats derivades dels factors estructurals (Colomé, 2009:35), la modificació dels quals queda fora de l'abast del noi i els/les educadors/es. Tal com explica la actual Directora General de la DGAIA, la Georgina Oliva, "tenim unes normes que constrenyen i dificulten poder fomentar encara més aquesta autonomia" (Domènech i Garde, 2017). Com a exemple, Oliva argumenta que els joves poden posar rentadores però, en canvi, no poden fer ús de sales de bugaderia, fet que suposa una contradicció. Una altra contradicció que s'ha vist en els resultats és el fet de voler que els joves siguin prou autònoms com per viure sols però que no se'ls permeti cuinar dins d'un centre de menors. Si no se'ls hi ensenya mentre estan allà, quan surten del CRAE no saben cuinar, es troben que una cosa que sempre se'ls hi havia donat feta, ara l'han de fer ells sense disposar dels coneixements per dur-la a terme.

Un altre aspecte que cal destacar dels resultats és que des del CRAE es donen les coses molt preparades als joves, sobretot pel que fa al tema de les gestions. El problema és que, tot i fer que els joves vagin a fer les gestions, la preparació prèvia d'aquestes se'ls hi donen fetes des del CRAE. Això fa que, un cop fora del centre, els joves hagin d'aprendre a realitzar les gestions sense que ningú els hi doni les coses preparades.

Finalment, és important remarcar el fet que des del CRAE, a mesura que se'ls hi van donant més responsabilitats, també se'ls hi van donant més llibertats per gestionar les coses com ells volen. Cal tenir present que, com afirma Roca (2015:43) "permetre que el jove vagi dissenyant el seu futur [...] l'hi pot donar seguretat i tranquil·litat".

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES**4.5 Eix econòmic**

Sobre les ajudes econòmiques, s'ha trobat una gran diferència entre la percepció dels joves del CRAE i dels joves del Pis Assistit. Per una banda, els joves del CRAE coneixen les ajudes i les valoren molt positivament. Cal dir que el fet de tenir aquest coneixement és molt favorable ja que permet “una transició més fàcil i que la vinculació al lloc i als professionals que es trobarà no siguin un dubte o motiu d'angoixa i d'instabilitat” (Roca, 2015:43). Per altra banda, els joves del Pis Assistit consideren que l'ajuda no està prou ben gestionada i estan preocupats per quan la deixin de rebre. Aquesta contraposició es pot explicar amb la visió del director del CRAE, el qual considera que les ajudes estan bé però que són una mica injustes, perquè si no compleixes els objectius que t'ha marcat la persona que et fa el seguiment, et poden treure l'ajuda. No obstant, també cal recordar que els joves del CRAE entrevistats porten més de tres anys vivint en centre i, per tant, rebran una ajuda de més durada que els joves entrevistats del Pis Assistit, els quals no van estar tutelats durant més de tres anys i, per tant, la seva ajuda econòmica és limitada a sis mesos de durada.

4.6 Eix familiar

El suport familiar varia molt en cada cas i és difícil determinar-ne un aspecte general. No obstant, cal considerar que, com explica Villa (2015):

Durant l'època en què el jove ha estat tutelat, la relació amb la família, si n'hi ha, s'ha dut de forma reglamentada. En canvi, la majoria d'edat implica que són els propis joves qui han de gestionar com volen que sigui aquesta relació. De vegades es donen casos en què es reactiven relacions familiars amb un objectiu exclusivament econòmic ja que es pot veure al jove com una possible font d'ingressos (2015:21).

Aquesta última afirmació que fa Villa, es pot veure reflectida en el cas del jove extutelat entrevistat, el qual explica que ell paga el lloguer del pis i els pares viuen amb ell.

A part de la família, és important “generar vincles amb persones de referència [...] que els aportin un suport molt personalitzat basat en una relació de més o menys intensitat, però sí continuada” (Villa, 2015:32). Sobre aquest aspecte, un jove afirma tenir el suport

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

d'un psicòleg i dos adults més, un altre té un tiet i dos compten amb el suport de les famílies col·laboradores. Els dos joves restants són els joves del Pis Assistit, els quals no tenen cap més suport que el dels educadors del pis.

Finalment, cal dir que dels sis joves entrevistats, tres compten com a suport els amics. En aquest sentit, Montserrat, Casas i Sisteró (2015:49) va trobar que "la gran majoria dels joves afirma que la xarxa d'amics els proporciona suport".

4.7 Visió de futur

Els resultats de les entrevistes dels joves del CRAE mostren una visió de futur bastant optimista, ja que en dos dels tres casos el que creuen que faran coincideix amb el seu ideal. Això es podria llegir de dues maneres: com una certa manca de realisme (Riberas, Navarro i Puig, 2001:70) o, com expressa el director del CRAE, com una il·lusió que els farà lluitar pel que volen. Segons el director, ja està bé que els joves facin volar coloms, perquè en aquesta vida és molt important tenir objectius i lluitar per aconseguir-los. Per tant, és necessari ser optimista per poder avançar. Aquesta lluita per aconseguir els reptes de futur es veu reflectit en les paraules del jove extutelat, el qual és molt optimista i, al mateix temps, realista.

Per contra, els joves del Pis Assistit tenen unes expectatives de futur no gaire prometedores. Cal recordar que es tracta de joves MENA que no tenen permís de treball ni suport per part de ningú a Espanya, fet que fa que no es puguin comparar directament amb els joves estudiats del CRAE. En aquest cas, els joves creuen que si no aconsegueixen trobar una feina superior a un any de durada que els hi permeti obtenir un permís de treball i tenir una font d'ingressos, acabaran al carrer.

4.8 Aspectes a considerar per treballar l'autonomia

Aquest treball ha permès veure com es treballa l'autonomia dels joves i les limitacions que hi ha a l'hora de portar a terme aquesta tasca. Per tal de poder millorar, el més important i urgent a fer seria revisar les lleis i la normativa existent per tal de canviar-les

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

i encaminar-les a permetre un treball per a l'autonomia més eficient i sense tantes restriccions com en l'actualitat. A més, és necessari establir quins són els aspectes que cal tenir en compte a l'hora de dissenyar un pla d'autonomia més eficaç. A continuació es llisten els principals aspectes que caldria considerar:

- Iniciar el treball per a l'autonomia quan abans millor.
- Dur a terme el treball de manera individualitzada.
- Proporcionar un estil de vida el més normalitzada possible.
- Fomentar hàbits i rutines.
- Inserir els joves a la xarxa social.
- Donar a conèixer als joves els recursos i equipaments del seu entorn.
- Ensenyar a gestionar els diners i estalviar.
- Potenciar que els joves prenguin les seves pròpies decisions i decideixin el seu futur.
- Procurar una relació saludable amb la família, sempre que sigui possible.
- Treballar les emocions, sobretot les pors i angoixes referents a la majoria d'edat.
- Encaminar el futur acadèmic i/o laboral del jove tot tenint present els seus interessos i capacitats.
- Ensenyar la importància de la constància, la puntualitat, l'organització i les relacions interpersonals.
- Anar augmentant les tasques i responsabilitats dels joves de manera gradual.
- Apoderar els joves perquè aquests puguin realitzar gestions sense ajuda.
- Dotar els joves de les capacitats i competències necessàries per tal de que siguin capaços d'afrontar les adversitats que se'ls hi puguin plantejar.
- Donar a conèixer als joves totes les ajudes i recursos als que poden tenir accés.
- Generar vincles amb persones adultes que puguin ser un referent pels joves a part dels professionals del CRAE.
- Fomentar que els joves es marquin uns objectius de cara al seu futur per tal que lluitin per aconseguir-los.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

5. Conclusions

Aquest estudi ha permès fer una avaluació qualitativa de la feina que es fa per treballar l'autonomia dels joves que viuen en un CRAE. A continuació es posen de manifest les conclusions més destacables d'aquesta avaluació.

Al llarg del treball s'ha vist que la majoria del nois no té l'ESO, fet que el director del CRAE atribueix a que en primer lloc cal centrar esforços en altres aspectes de la seva vida i, quan per fi es poden centrar en el tema estudis, els nois ja tenen un decalatge comparant amb altres joves de la seva edat. Així, podem dir que el sistema obligatori de **l'ESO no s'adapta a ells** i, per aquest motiu, s'intensifiquen els esforços de l'educació a una altra tipologia d'estudis que satisfaci els interessos i les capacitats de cada noi.

Un altre aspecte a destacar és que és important **treballar amb les famílies** sempre que sigui possible. Cal tenir present que mentre els nois estan tutelats, la relació amb la família està reglamentada i controlada, però que un cop fan els 18 anys, ells són lliures de fer el que vulguin i poden decidir tornar a casa. Això fa que sigui necessari treballar perquè el motiu pel qual els joves van esdevenir nois tutelats s'hagi mitigat o eliminat, ja que, si els joves decideixen tornar a casa, cal que la relació amb la família sigui el més saludable possible.

Pel que fa al treball que es fa des del CRAE en relació a l'**autonomia**, seria necessari que aquest es comencés a treballar amb **antelació**, enlloc d'esperar a fer-ho durant els últims anys. No obstant, això no sempre és possible degut a la rutina intrínseca al CRAE i al treball previ que cal realitzar amb els adolescents abans de poder aprofundir més en l'aspecte de fomentar l'autonomia. Aquest treball previ està relacionat amb l'**aprenentatge**, és a dir, amb l'adquisició d'uns hàbits i uns canvis de conducta. També cal destacar que el treball que es pot dur a terme des del centre no és del tot complet, ja que les maneres de fer i les eines que s'utilitzen en un CRAE no són sempre les de caire domèstic que es trobaran els joves el dia que surtin del centre. A més, cal destacar les **limitacions i mancances** degudes a la normativa i les lleis vigents, les quals obstaculitzen el treball per a l'emancipació. Això fa que, una de les coses més

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

importants i urgents a millorar passi per canviar aquesta normativa per tal que des dels CRAEs es pugui realitzar un treball per a l'autonomia més eficient.

Coneixent aquestes limitacions i tenint en compte que és complicat incidir en la infinitat de detalls que poden necessitar algun dia els joves, és necessari educar-los per fer-los capaços d'**afrentar les adversitats** i reptes que se'ls hi puguin plantejar dotant-los de les capacitats i competències necessàries. És a dir, fer-los coneixedors dels recursos de l'entorn i ensenyar-los a analitzar les coses, prendre decisions per ells mateixos i saber demanar ajuda. Si bé és cert que els joves que viuen en CRAEs tenen una **maduració** més ràpida que la majoria de joves de la seva edat, fet que fa que als 18 anys siguin més madurs, autònoms i resilients, queda molta feina per fer per tal de fomentar encara més aquesta autonomia perquè els joves puguin emancipar-se amb èxit al sortir del CRAE. Cal recordar que al esdevenir majors d'edat, els joves es veuen sotmesos a un canvi de vida radical, fet que els **angoixa** i els fa patir perquè no se senten suficientment preparats. Això fa que sigui rellevant ensenyar-los les ajudes a les quals poden optar i fer-los coneixedors de totes les opcions que puguin tenir per tal de mitigar aquestes angoixes i proporcionar-los una certa confiança. Finalment, és important que els joves es marquin uns **objectius**, perquè serà mitjançant la seva lluita per assolir-los que aconseguiran seguir endavant.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Bibliografia

ACTUA SCCL (2016). *Projecte Educatiu de Centre (PEC) 2016-2022*. CRAE Vilobí.

ACTUA SCCL (2017). *Projecte Educatiu de Centre (PEC)*. Pis Assistit de Tarragona.

Bàrbara, M. (2009). ¿Quién me ayuda a hacerme mayor? El acompañamiento socioeducativo en la emancipación de los jóvenes extutelados. *Educación Social*, 42, 61-72.

Bàrbara, M. (2015, gener 21). Joves extutelats: el difícil camí de l'emancipació. *Social.cat. El diari digital del tercer sector a Catalunya*. Recuperat el 10 de novembre de 2017. A: <https://www.social.cat/opinio/4948/joves-extutelats-el-dificil-cami-de-lemancipacio>

Comas, D., Pujadas, J. i Roca, J., (2004). L'etnografia com a pràctica de camp: mètodes i tècniques. A Pujadas, J. (coord). *Etnografia*. Mòdul 2. [Material docent]. Barcelona: FUOC.

Colomé, M. (2009). *Proposta del Model Marc dels pisos d'autonomia*. Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits.

Domènech, J. i Garde, C. (2017, octubre 9). L'assignatura pendent de la DGAIA és repensar el model i quadrar centres, família i serveis. *Social.cat. El diari digital del tercer sector a Catalunya*. Recuperat el 10 de novembre de 2017. A: <https://www.social.cat/entrevista/7283/lassignatura-pendent-de-la-dgaia-es-repensar-el-model-i-quadrar-centres-familia-i-serveis>

Fernández, M. (2013). La autonomía emocional. *Revista de Claseshistoria*, 5, 2-12.

Fundació Plataforma Educativa. (2010). *Factors d'èxit en infants atesos en CRAE*. Recuperat el 17 d'octubre de 2017. A: http://www.de0a18.net/pdf/doc_seveis_factors_exits.pdf

Generalitat de Catalunya. (2010). Llei 14/2010, de 27 de maig, dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l'Adolescència (LDOIA). A *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Núm. 5641-02.06.2010.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Generalitat de Catalunya. (2013). Ordre BSF/331/2013, de 18 de desembre, per la qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents. A *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Núm. 6530-30.12.2013.

Generalitat de Catalunya. (2015). *Memòria del Departament de Benestar Social i Família 2015*. Recuperat el 24 d'octubre de 2017. A: http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/07memories/2015/Memoria_DBSF_2015.pdf

Generalitat de Catalunya. (2016). *Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET)*. Recuperat el 15 de novembre de 2017. A: http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/Area-de-Suport-als-Joves-Tutelats-i-Extutelats-ASJTET/

Gómez, A. (2017). *L'emancipació dels joves tutelats. Factors de vulnerabilitat*. (Treball final de Grau, Universitat Oberta de Catalunya).

González, E. (coord.) (2012). *Psicología del ciclo vital*. Madrid: Editorial CCS.

Jariot, M., Sala, J. i Arnau, L. (2015). Jóvenes tutelados y transición a la vida independiente: indicadores de éxito. *Revista Española de orientación y psicopedagogía*, 26 (2), 90-103. Doi: [10.5944/reop.vol.26.num.2.2015.15218](https://doi.org/10.5944/reop.vol.26.num.2.2015.15218)

Montserrat, C., Casas, F., Malo, S. i Bertran, I. (2012). Els itineraris educatius dels joves extutelats. *Col·lecció Infància i Adolescència*, 6. Generalitat de Catalunya.

Montserrat, C., Casas, F. i Sisteró, C. (2015). Estudi sobre l'atenció als joves extutelats: Evolució, valoració i reptes de futur. *Col·lecció eines*, 21. Generalitat de Catalunya.

Pérez, A. (2016). Els processos acadèmics que desenvolupen els adolescents en centres residencials d'acció educativa (CRAE). *Butlletí d'Inf@ncia*, 92. Generalitat de Catalunya, DGAIA.

Ponce, A. (2008). Estudi sobre els joves residents en recursos de la DGAIA. L'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats, principal recurs de sortida. *Butlletí d'Inf@ncia*, 21. Generalitat de Catalunya, DGAIA.

Reyes, M. i Pérez, M.L. (2010). Competència en autonomia i iniciativa personal. *Revista Catalana de Pedagogia*, 7, 163-166. Doi: [10.2436/20.3007.01.51](https://doi.org/10.2436/20.3007.01.51)

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Riberas, G. Navarro, C. i Puig, D. (2001). Satisfacción con la vida, autoestima y expectativas de futuro desde la perspectiva de los adolescentes. *Educación social*, 19, 66-73.

Robles, A. (2012). Joventut i procés d'autonomia: desmitificar per acompanyar. *Arxiu d'Etnografia de Catalunya*, 12, 57-82.

Roca, M. (2015). *Estudi dels factors del procés d'emancipació dels joves tutelats*. (Treball final de Grau, Universitat de Vic). Descarregat des de <http://repositori.uvic.cat>

Villa, A. (2015). Joves extutelats. El repte d'emancipar-se avui. *Debats Catalunya Social Propostes des del Tercer Sector*, 41.

Zamora, S. i Ferrer, V.R. (2013). Los jóvenes extutelados y su proceso de transición hacia la autonomía: una investigación polifónica para la mejora. *Revista de Educación Social*, 17.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Annex A1. Articles de la llei 14/2010 (LDOIA) relacionats amb el tema d'estudi

Article 105 referent al desemparament:

Article 105. Concepte

1. Es consideren desamparats els infants o els adolescents que es troben en una situació de fet en què els manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a llur protecció efectiva calgui aplicar una mesura que impliqui la separació del nucli familiar.
2. Són situacions de desemparament:
 - a) L'abandonament.
 - b) Els maltractaments físics o psíquics, els abusos sexuals, l'explotació o altres situacions de la mateixa naturalesa efectuades per les persones a les quals correspon la guarda o que s'han portat a terme amb el coneixement i la tolerància d'aquestes persones.
 - c) Els perjudicis greus al nadó causats per maltractament prenatal. A aquests efectes, s'entén per maltractament prenatal la manca de cura del propi cos, conscient o inconscient, o la ingestió de drogues o substàncies psicotròpiques per part de la dona durant el procés de gestació, i també el produït indirectament al nadó per la persona que maltracta la dona en procés de gestació.
 - d) L'exercici inadequat de les funcions de guarda que comporti un perill greu per a l'infant o l'adolescent.
 - e) El trastorn o l'alteració psíquica o la drogodependència dels progenitors, o dels titulars de la tutela o de la guarda, que repercuteixi greument en el desenvolupament de l'infant o l'adolescent.
 - f) El subministrament a l'infant o l'adolescent de drogues, estupefaents o qualsevol altre substància psicotròpica o tòxica portat a terme per les persones a les quals correspon la guarda o per altres persones amb llur coneixement i tolerància.
 - g) La inducció a la mendicitat, la delinqüència o la prostitució per part de les persones encarregades de la guarda, o l'exercici de les dites activitats portat a terme amb llur consentiment o tolerància, i també qualsevol forma d'explotació econòmica.
 - h) La desatenció física, psíquica o emocional greu o cronificada.
 - i) La violència masclista o l'existència de circumstàncies en l'entorn sociofamiliar de l'infant o adolescent, quan perjudiquin greument el seu desenvolupament.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- j) L'obstaculització pels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda de les actuacions d'investigació o comprovació, o llur falta de col·laboració, quan aquest comportament posi en perill la seguretat de l'infant o l'adolescent, i també la negativa dels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda a participar en l'execució de les mesures adoptades en situacions de risc si això comporta la persistència, la cronificació o l'agreujament d'aquestes situacions.
- k) Les situacions de risc que per llur nombre, evolució, persistència o agreujament determinin la privació a l'infant o l'adolescent dels elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat.
- l) Qualsevol altra situació de desatenció o negligència que atempti contra la integritat física o psíquica de l'infant o l'adolescent, o l'existència objectiva d'altres factors que n'impossibilitin el desenvolupament integral.

Article 109 relacionat amb les funcions tutelars com a efecte de la resolució de desemparament:

Article 109. Efectes de la declaració de desemparament

1. La resolució de declaració de desemparament comporta l'assumpció immediata de les funcions tutelars sobre l'infant o l'adolescent, mentre no es constitueixi la tutela per les regles ordinàries o l'infant o l'adolescent no sigui adoptat, no sigui reintegrat a qui en tingui la potestat o la tutela, no s'emancipi o no arribi a la majoria d'edat.
2. L'assumpció de les funcions tutelars implica, mentre és vigent, la suspensió de la potestat parental o de la tutela ordinària i dels drets que se'n deriven, sempre que aquesta assumpció de funcions tutelars no resti sense efecte per resolució administrativa o resolució dictada en el procediment judicial civil corresponent.
3. L'organisme competent pot demanar, si escau, la privació de la potestat parental, la remoció de la tutela i reclamar aliments o exercir les accions administratives o judicials que escaiguin en benefici de l'infant o l'adolescent.
4. La suspensió o la privació no afecten l'obligació dels progenitors o d'altres parents de fer tot el que calgui per a assistir els infants o els adolescents ni l'obligació de prestar-los aliments en el sentit més ampli.
5. La resolució de desemparament ha de determinar l'obligació dels progenitors o altres parents de contribuir al pagament dels serveis utilitzats per l'infant o l'adolescent.
6. La resolució de desemparament definitiva comporta l'obligació, per part de l'organisme de protecció de l'infant i l'adolescent, de promoure la tramitació immediata de la documentació personal del menor o la menor, en cas que aquest no en disposi prèviament.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Article 120 sobre les diferents mesures de protecció dels infants i els adolescents desemparats:

Article 120. Tipologia de les mesures

1. Les mesures que cal adoptar per resolució motivada, sempre tenint en compte l'interès de l'infant o l'adolescent, poden ésser les següents:
 - a) L'acolliment familiar simple per una persona o una família que pugui suplir, temporalment, el nucli familiar natural de l'infant o l'adolescent.
 - b) L'acolliment familiar permanent.
 - c) L'acolliment familiar en unitat convivencial d'acció educativa.
 - d) L'acolliment en un centre públic o concertat.
 - e) L'acolliment preadoptiu.
 - f) Les mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal.
 - g) Qualsevol altra mesura de tipus assistencial, educatiu o terapèutic aconsellable, d'acord amb les circumstàncies de l'infant o l'adolescent.
2. Les mesures d'acolliment familiar, sempre que sigui possible, tenen preferència respecte de les que comporten l'internament del menor o la menor en un centre públic o concertat.
3. L'infant o l'adolescent per a la protecció del qual és necessària l'aplicació de la mesura d'acolliment en família aliena o en centre té dret a ésser acollit al més a prop possible del seu domicili, llevat que no li sigui beneficiós.

Article 132 referent a la mesura d'acolliment en centre:

Article 132. Adopció de la mesura d'acolliment en centre

1. L'acolliment en centre s'ha d'acordar quan es preveu que el desemparament o la necessitat de separació de la pròpia família seran transitoris i no ha estat possible o aconsellable l'acolliment per una persona o una família. També és aplicable quan, havent-hi els requisits per a l'acolliment preadoptiu, aquest no s'ha pogut constituir.
2. L'acolliment en centre consisteix a ingressar l'infant o l'adolescent en un centre públic o concertat adequat a les seves característiques, per tal que rebí l'atenció i l'educació necessàries.
3. Els centres han d'ésser oberts, integrats en un barri o una comunitat, i s'han d'organitzar sempre en unitats que permetin un tracte afectiu i una vida quotidiana personalitzats.
4. Els acolliments en centres es constitueixen per resolució de l'òrgan competent en matèria de protecció dels infants i els adolescents.
5. Els germans han d'ésser acollits en el mateix centre, llevat que no els sigui beneficiós.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

6. El director o directora del centre exerceix per delegació les facultats i les obligacions inherents a la guarda.

7. L'estada durant períodes de temps curts, cap de setmana o vacances d'un infant o adolescent amb mesura d'acolliment en centre, amb una persona o família col·laboradora, ha de tenir lloc en les condicions que s'estableixin reglamentàriament, atenent de manera prioritària els casos dels infants o els adolescents amb discapacitats o altres situacions que dificulten l'establiment d'un acolliment simple o permanent.

Article 146 referent a les mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal:

Article 146. Transició a la vida adulta i a l'autonomia personal

1. Les mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal han de consistir a oferir acompanyament en la inserció sociolaboral i d'habitatge per garantir una preparació progressiva per a la independència personal, d'acord amb les necessitats formatives i d'integració social i laboral de cada adolescent.

2. Aquestes mesures es poden acordar, fonamentalment, respecte d'adolescents majors de setze anys, amb llur consentiment, que es trobin amb possibilitats escasses de retorn al nucli familiar d'origen o sense perspectives d'integració en altres nuclis de convivència i que tinguin risc d'exclusió social en assolir la majoria d'edat.

Articles 151 i 152 sobre el suport posterior a l'emancipació o a la majoria d'edat:

Article 151. Mesures assistencials

1. Assolida la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat, s'extingeixen les mesures de protecció. Això no obstant, l'organisme competent de la Generalitat pot disposar les mesures assistencials que consideri necessàries, mitjançant resolució motivada i amb el consentiment de la persona interessada o, si manca el consentiment, si es tracta d'un presumpte o una presumpta incapaç, mitjançant autorització judicial.

2. Aquestes mesures assistencials poden tenir contingut econòmic, jurídic i social o consistir en l'atorgament o el manteniment d'una plaça en centre i es poden estendre fins als vint-i-un anys d'edat.

3. L'advocat o advocada de la Generalitat pot representar i defensar en judici les persones extutelades que en assolir la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat ho sol·licitin, sempre que la representació i defensa s'hagi iniciat durant la minoria d'edat.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Article 152. Programes de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal dels joves extutelats i en situació de risc per a promoure la igualtat d'oportunitats

1. L'organisme competent ha de facilitar l'orientació, la formació i el suport necessaris als joves extutelats que en arribar a la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat ho sol·liciten, sempre que compleixin els requisits establerts pels programes d'autonomia personal.

2. Els programes d'autonomia personal tenen com a objectiu oferir als joves extutelats els recursos de suport personal, d'habitatge, formatius i laborals necessaris per tal d'assessorar-los i acompanyar-los en l'exercici de la plena ciutadania en condicions d'igualtat, amb responsabilitat i amb el màxim grau d'integració en la societat on viuen.

3. Els programes d'autonomia personal han d'incloure metodologies d'inserció fonamentades en l'anàlisi de gènere per tal d'assegurar l'adquisició de competències professionals que permetin millorar l'ocupabilitat dels joves extutelats.

Annex A2. Transcripció de l'entrevista a un jove del CRAE Vilobí 1

Relació amb el CRAE

- Quants anys tens?

Tinc 17 anys.

- Des de quan vius al CRAE Vilobí?

Des dels 13 anys.

- Com vas arribar al CRAE Vilobí? Estaves en una altra institució, a casa...?

No, estava en un altre CRAE.

- Quant de temps vas estar allà?

Vaig estar dos anys en un CRAE i un altre any en un altre centre.

- Com et sents vivint en un CRAE?

En altres m'he sentit una mica més apartat però en aquest no, aquest ha sigut més familiar.

- Creus que viure en un CRAE t'aporta coses positives?

Moltes.

- Sí? Per exemple?

L'educació, el respecte, el saber tractar amb gent... amb gent de qualsevol tipus, o sigui, siguis qui siguis doncs vas a un treball... ¿Puedo responder en castellano?

- Sí, sí, i tant!

Vale, pues no sé, vas a un trabajo y puedes convivir con toda la gente que sea, aprendes otros valores que no se nos enseñan. Yo soy musulmán y a mí no se me

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

enseñaron los valores que aquí sí que los he aprendido. Que es por ejemplo el respeto a ciertas cosas, que aquí son normales y en nuestro país no lo es así.

Eix d'inquietuds

- Com et sents al pensar en la majoria d'edat?

No sé, es muy brusco.

- Però, creus que estàs prou preparat per afrontar-ho?

Yo sí.

- Si?

Sí, porque vienen cosas que ya desde pequeño las deseaba y ha llegado ese momento.

- Tens algun neguit, alguna por, alguna angoixa? Alguna cosa que et faci respecte?

No, abans si, pero ahora ya no. Todo eso se ha convertido en una alegría. No sé, tengo muy buenas vibraciones. Mal no me va a ir.

- Quan has tingut aquests... això que dius abans si? Quan va ser?

Por ejemplo a los 14, era un niño que mis pensamientos eran muy diferentes, porque no sabía lo que era en si la vida, era un niño. Pero cuanto más he ido creciendo pues ya he sabido mas, las cosas más claras, las he ido entendiendo y pues mis pensamientos han ido cambiando a positivo.

Eix d'educació i ocupació

- En quant a estudis... quins estudis tens?

Tinc un curs de cambrer, cuiner i manipulador d'aliments.

- I l'escola, fins a quin curs vas fer? A l'institut?

Fins a quart.

- Però quart el vas aprovar?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Vaig fer el UEC i vaig suspendre la ESO amb un 4. I me la trauré aquest estiu.

- Actualment estàs estudiant?

No, porque perdí mi NIE... y no, no podía estudiar.

- Has treballat o estàs treballant?

He hecho prácticas, me han ofrecido algún contrato de trabajo pero todavía no. Me quiero formar.

Eix institucional

- Quines tasques domèstiques realitzes?

Sé cocinar, sé limpiar, se me da todo bien, todo.

- Consideres que des del CRAE se t'està ajudant per afrontar la majoria d'edat?

Sí.

- Com ho fan, per exemple?

No sé, m'ajuden. Aunque me voy del centro, siguen estando ahí conmigo. Seguiré estando, me seguirán ayudando, me dan una paga, un piso, y no sé. También pensar que aún que cumpla la mayoría de edad y me vaya de aquí pues puedo pedir la ayuda a algún educador, al director por ejemplo, que ninguno me lo va a rechazar. En parte me da seguridad, saber que aunque me vaya, o sea, no seguiré conviviendo aquí, pero me seguirán dando seguridad fuera.

- I des de quan creus que se t'està preparant per marxar?

Yo desde bien pequeño, desde los 14. Me empezaban a decir: fíjate en los compañeros que salen ahora, fíjate como hacen las cosas ellos. Y la verdad que, fijándome en las cosas he ido viendo muchos chavales a los que les ha ido mal, otros que les ha ido muy bien. Y bueno, poco a poco, también mi tutor me iba diciendo: tienes que fijarte en esto, tienes que hacer esto. Porque llegará tu tiempo aún así, ¿sabes? Eres pequeño pero ves mirando estas pequeñas cosas.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Com valoren la feina que fan els educadors per tal de fomentar la teva autonomia?

No sé, los educadores... o sea ¿cómo?

- Com creus que ells fan perquè tu cada vegada siguis més autònom? Com ho valoren?

Los educadores van cambiando conforme el tiempo, la edad que vas teniendo. Te van dando unas responsabilidades o otras, ¿sabes? Por ejemplo a mí, mi tutor, muchas veces: “eh niño, ven, ponte a cocinar esto va, que ya está, que en 4 meses me tienes que invitar tu a comer, que ya vas a ser mayor de edad como nosotros”. Y no sé, ¿sabes? Por ejemplo “ostia tío no me puedes dejar la cama así, que tienes 17 años y medio, que tus compañeros que van a pensar”. Porque en parte, te miras alrededor y dices ostia, hay mucha diferencia de edad pero que dentro de poco ya voy a tener las mismas responsabilidades que ellos. Te ayudan a afrontar estas pequeñas cosas así y te dicen cosas que mejor que te las digan aquí, que no que te las diga alguien fuera. Porque aquí te lo dicen de una manera más... más suave, más bien, más... más educada por decirlo de alguna manera. Fuera no te lo dirán así.

- Què consideres imprescindible saber fer per a poder afrontar la majoria d'edat amb èxit?

No sé, imprescindible... ya me lo han enseñado todo, tengo que seguir un camino que es el intentar seguir el académico este. Algo imprescindible es apuntarme a un curso de... o sea un ciclo formativo medio. Formarme bien. Algo imprescindible, yo lo veo así, de formarme bien. Que también me ayudan ahí, en plan de mira, si coges este camino no tanto per si coges este te dan un trabajo a media jornada, además estarás haciendo un ciclo, o sea, saldrás de aquí con 21 años con algo, ¿sabes? Con un título al menos, que no saldrás a la calle siendo un chaval que dirás... o sea, yo no diré he estado en un centro, sino yo he salido preparado de un centro.

- ¿Hay alguna cosa que crees que no se te haya enseñado suficiente o que no te sientas suficientemente autónomo para hacerlo tú solo?

La verdad, no, yo soy muy espaviladito. Mi madre fuera, me he ido fijando en ella. Si te fijas en los movimientos que hacen, vas aprendiendo.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES**Eix econòmic**

- Coneixes les ajudes a les que pots tenir accés al sortir del CRAE?

Sí, me han enseñado todos los recursos, todas las ayudas posibles. Me han preparado... yo creo que me están preparando para lo mejor que puedan sacar de mi.

Eix familiar

- Hablas de tu madre... por lo tanto tienes soporte por parte familiar, por parte de tu madre, ¿no?

Sí, tengo soporte familiar por parte de mi madre y, bueno, de pequeño quizás no contaba nada con mi padre pero que ya llego a la mayoría de edad y me gustaría conocerlo al menos y poder hablar con él. También tengo un compañero que estuvo conmigo en el centro y, bueno, él se va a vivir conmigo y esperemos que se quede para toda la vida.

- Alguna persona de referència externa al CRAE? ¿A parte de la familiar?

¿Parte familiar como? ¿De mi madre?

- O sea, a parte de los educadores y de la familia, ¿tienes alguna persona adulta con quien te puedas ayudar, apoyar... en algún momento que tengas algún problema...?

Sí, tengo a un tutor en la oficina, por ejemplo. Podría hablar con él, por ejemplo. Ahora también he conocido a un hombre ahí en Cabestany que también podría explicarle mis problemas. Si tengo problemas tengo también un psicólogo, que siempre le explico todos mis problemas, porque está allí para ayudarme y algún amigo.

Visió de futur

- En un mundo ideal, ¿qué quisieras hacer al irte del CRAE?

Me gustaría conocer a toda mi familia, solucionar todas mis dudas, refrescar mi cabeza y, una vez solucione todas estas preguntas que me he ido haciendo desde de pequeño, pues volver con la cabeza más bien puesta y ponerme al día al trabajo.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Y, ya no en un mundo ideal, ¿qué crees que harás realmente cuando salgas del CRAE?

Yo creo que haré esto. Sí, sí, iré de viaje, o sea, ya he contactado con algunos, ir a hacer viajes. Primero me refrescaré el verano este de 2018, haré esto primero: conocer a mi padre, a la familia de mi padre, mis abuelos, la familia de mi madre también. Tengo que ver cómo está la situación ahí en Marruecos y ya está. Me fui siendo un niño y tengo que volver ahora ahí siendo un hombre. Y luego volveré aquí a España y ya me pondré a hacer algún cursillito de educador social o algo y a ver que...

- ¿Y cómo te ves dentro de unos años?

¿Más o menos cuantos?

- Unos 5-10 años... ¿cómo te ves?

Con 10, que sería tener 27. Buah, pues me veo con mi esposa, un hijo, mi casa, mi madre al lado, mi hermano y trabajar en algún trabajo bastante importante.

- ¿Qué estilo de trabajo te gustaría?

O educador o ya tirando así mas para la imaginación, ahora pensándolo bien así y todo el rollo, veo que se me daría bien esto de abogado. Abogado o educador.

Annex A3. Transcripció de l'entrevista a un jove del CRAE Vilobí 2

Relació amb el CRAE

- Quants anys tens?

17.

- Des de quan vius al CRAE Vilobí?

Des del juny del 2014, 3 anys i mig.

- Com vas arribar al CRAE Vilobí? Estaves en una altra institució, a casa...?

No, estava a un altre centre, a Sant Andreu de la Barca, des de l'abril de 2013.

- Com et sents vivint en un CRAE?

Bueno, doncs una mica... amb molts més límits que a casa però en si més obert que l'altre centre perquè, bueno, tinc més llibertat i, bueno, m'he fet més gran també i tinc més coses.

- Més coses vols dir...?

Bueno, el mòbil, sortir, més... més fent el que jo vull entre cometes.

- Creus que viure en un CRAE t'aporta coses positives?

Sí, sobretot doncs, l'hàbit d'estudiar, llevar-me a l'hora, i fer el que fa un nen normal de la meva edat.

Eix d'inquietuds

- Com et sents al pensar en la majoria d'edat?

No sé, molt lliure, però crec que serà algo que igual em tira una mica enrere o algo perquè, es com sóc lliure però tinc que tindre més obligacions.

- Creus que estàs prou preparat per afrontar-ho?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Bueno, sí, ja que quan surti d'aquí tindrè un suport que, encara que tingui la majoria d'edat, seguiré tenint un suport, no estaré sol a la vida.

- Tens algun neguit o angoixa sobre aquest moment?

No, tant com por no, però ara com que estic aquí i és com entre cometes, tot va sobre vosaltres i jo, no tinc que preocupar-me per tot. Clar quan surti gairebé tot serà problema meu i el que faci jo serà conseqüència meva.

Eix d'educació i ocupació

- Quins estudis tens?

La ESO no la vaig acabar, bueno sí que la vaig acabar però no me la vaig treure, aleshores vaig fer un PFI.

- De què era el PFI?

De mecànica. Em vaig treure l'examen de la prova d'accés a grau mig, i ara estic fent un grau mitjà de cuina a Sitges.

- Has treballat o estàs treballant?

Lo únic que he fet semblant és pràctiques l'any passat al PFI.

- T'agrada el que fas?

Sí, a casa cuino bastant i al CRAE també.

- Creus que et serà útil?

Sí, bastant.

Eix institucional

- Quines tasques domèstiques realitzes?

Bueno, doncs, des de fer-me el llit, dutxar-me, rentar-me les dents, l'habitació, els lavabos, el que hi hagi que fer.

- Rentadores?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

De tot, sí.

- Consideres que des del CRAE se t'està ajudant per afrontar la majoria d'edat?

Sí, bastant.

- Com ho fan?

Doncs, bueno, m'han ensenyat que em tinc que llevar a una hora i que no em puc llevar a l'hora que vulgui, que haig de sortir dutxat de casa, que no puc sortir fet pols i que tinc que sortir decent. Preparar una rentadora, ficar rentaplats, cuinar entre cometes, bueno, per defendrem a la cuina, estudiar, de tot.

- Des de quan creus que se t'està preparant per marxar?

Jo, bueno, crec que des de que vaig entrar aquí ja m'han estat preparant, perquè vaig entrar bastant gran i jo crec que ja van estar des de que vaig entrar.

- Com valores la feina que fan els educadors per tal de fomentar la teva autonomia?

La veig bé però clar, sóc un nen i quan et diuen les coses és com, ho fan per fotre, però en veritat no, ho fan perquè aprenguis.

- Què consideres imprescindible saber fer per poder afrontar la majoria d'edat amb èxit?

Doncs, bueno, saber que quan compleixes els 18 tens que treballar i guanyar-te la vida i que a un treball no pots arribar tard, no pots arribar brut, no pots arribar de qualsevol manera i que tens que fer cas al teu superior i bueno, les coses de casa, tot, bueno el que hem estat parlant del rentavaixelles, les dutxes, la rentadora i tot, doncs has de saber fer-ho perquè... bueno, mínimament, tampoc cal que siguis un crac.

- D'aquestes coses que creus imprescindibles, n'hi ha alguna que no se t'hagi ensenyat o que no et sentis prou segur per fer-la sol?

Bueno, no. Sí que se m'han ensenyat gairebé totes però... bueno, totes en si. Però la de llevar-me és la que més em costa. Me'n puc anar a dormir molt tard però aixecar-me em costa molt.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- I de les coses que consideres que t'han ensenyat, quina o quines valors més?

Sobretot l'hàbit d'estudiar, perquè jo la primària, bueno era molt dolent i no estudiava, i la ESO tampoc i des de que vaig venir, sobretot a aquest centre, perquè a l'altre tampoc estudiava gaire, doncs crec que m'he esforçat bastant en els estudis, que m'ho he anat traient bastant bé.

Eix econòmic

- I coneixes les ajudes a les quals pots tenir accés al sortir del CRAE?

Sí, sí. La meva tutora m'ha informat de les ajudes que puc demanar i tot i, bueno lo dels pisos i tal. Sí, estic al dia.

- Com les valors aquestes ajudes?

Doncs les valoro positivament perquè és bo que una persona, un nen que ha sortit d'un centre i tal i que no sap o que igual no té família, o sí. Depèn de la situació, doncs que tingui oportunitats de tindre un pis, una paga i poder començar doncs una vida ell sol però bé, no tirat.

Eix familiar

- Tens alguna mena de suport familiar?

Sí, bueno, els pares, tinc dos germans, que fan el que poden, que són més petits, però bueno. I bueno, tinc un tiet també que me l'estimo molt i que em cuida molt.

- I a part de la família i dels educadors, hi ha alguna persona de referència externa al CRAE?

Bueno, els amics, la parella i tal, que també m'ajuden bastant al dia a dia.

Visió de futur

- En un món ideal, què voldries fer al marxar del CRAE?

Moltes coses, tindre el meu propi negoci, però costa diners, temps i molts estudis.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- I què creus que faràs realment quan marxis del CRAE?

Doncs de moment acabaré el que és el cicle mitjà, faré el superior, segurament faré la carrera de turisme i aleshores doncs, quan tingui tot això i pugui i tingui temps, diners i recursos doncs intentaré muntar el meu negoci.

- I d'aquí uns anys com et veus?

Jo crec que bé i gràcies també als educadors del CRAE que m'han ajudat molt, jo crec que bé. Amb la meva família, la meva caseta, el meu cotxe, el meu negoci segurament i sobretot, bueno, de hàbits i de disciplina perfecte.

Annex A4. Transcripció de l'entrevista a un jove del CRAE Vilobí 3

Relació amb el CRAE

- Quants anys tens?

17

- Des de quan vius al CRAE Vilobí?

Des del 28 de juliol del 2014

- Com vas arribar al CRAE Vilobí? Estaves en una altra institució, a casa...?

A casa.

- Com et sents vivint en un CRAE?

Bueno, pues és el lloc que em queda. Perquè no tinc on anar.

- Però et sents bé, malament...?

Ah, bé, si. Súper bé.

- Creus que viure en un CRAE t'aporta coses positives?

Sí.

- Per exemple?

Pues... em... orientar-te a la vida, no sé com dir-ho. No sé, guiar-te.

Eix d'inquietuds

- Com et sents al pensar en la majoria d'edat?

Fatal. Però perquè jo no vull créixer, saps? I em veig als 18 "desmantenido", para decirlo de alguna manera. I pues, no sé, me da miedo. Pero ahora me da menos miedo perquè estic amb la meva família col·laboradora. Com que segurament acabaré vivint amb ells abans dels 18, pues ja quan estigui als 18 fora ja estaré amb ells.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Creus que estàs prou preparat per afrontar-la?

Bueno... no. Perquè tinc l'apoyo de la família col·laboradora, perquè sinó... si que ho faria igual però no estic preparat del tot.

- Aleshores, les pors aquestes que dius... et fa por realment la majoria d'edat?

Sí, sí, sí.

- Quina mena de por tens? Sobre quin tema? Què és el que no creus que estàs ben preparat...?

Autogestionar-me jo tot. Diners, tot. No saber si podré aixecar-me i anar a l'insti o anar de festa tot el cap de setmana.

Eix d'educació i ocupació

- Quins estudis tens?

Tinc feta una prova d'accés. La ESO no la vaig aprovar però vaig aprovar la prova d'accés per a grau mitjà.

- Actualment estàs estudiant el grau mitjà? De què és?

De comerç i màrqueting.

- Has treballat o estàs treballant?

No.

- T'agrada el que fas?

Bueno, sí i no... Sí.

- Creus que et serà útil?

Sí, si me'l trec sí.

Eix institucional

- Quines tasques domèstiques realitzes?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Moltes. Fer l'habitació, ordenar-me l'armari i a l'hora de dinar fer la tasca que em toca, com fer les olles, parar i desparar la taula, escombrar i fregar el menjador o la cuina. El que em toqui.

- Consideres que des del CRAE se t'està ajudant per afrontar la majoria d'edat?

Sí.

- Com ho fan?

Pues no sé. Primer que amb la rutina que hi ha aquí ja t'estan ensenyant els hàbits que has d'aprendre per després. I després, pues, ara m'estan fent això del pla d'autonomia i no sé, ara haig d'aprendre a cuinar. I també amb la meva família col·laboradora, pues també aprenc. I al centre, pues també els diners, amb les pagues ens hem de gestionar els diners. Amb la meva tutora faig tutories, també.

- Des de quan creus que se t'està preparant per marxar?

Des del principi, però ara estic començant amb això del pla d'autonomia.

- Com valores la feina que fan els educadors per tal de fomentar la teva autonomia?

Està bastant bé però també podria millorar. Podria ser més específic, saps? Més... per exemple, si estàs a punt de sortir pues... a veure ja ho fan però fer-ho més... centrant-se més en el noi en si. Perquè aquí és més tot per tots, saps? O sigui ja ho fan, però més.

- Vale, de manera més individualitzada vols dir, oi?

Sí, exacte.

- Què consideres imprescindible saber fer per poder afrontar la majoria d'edat amb èxit?

Buah, el saber com pagar-m'ho tot. Com no sé, per exemple l'institut. Tots els documents, no sé com dir-ho.

- Les gestions.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Sí, les gestions, això. I el metge, per exemple. Yo sólo sé que tengo mi tarjeta sanitaria y ya está, no sé nada más. Cuando trabaje, cuando me ingresen a mi... No sé, no tengo ni puta idea de nada en verdad.

- I de les coses que consideres que t'han ensenyat, quina o quines valors més?

Els hàbits. I els hàbits alimentaris també.

Eix econòmic

- Coneixes les ajudes a les que pots tenir accés al sortir del CRAE?

Sí.

- Com les valors?

Home, estan de puta mare.

Eix familiar

- Tens alguna mena de suport familiar?

La família col·laboradora.

- Però per part de la teva família no?

No. Ah si... bueno... que em porti bé?

- Que si mai tens algun problema, puguis comptar amb ells.

Sí, la meva cosina i potser també els meus tiets. Ja està. Bueno i la germana però està pululant pel món.

Visió de futur

- En un món ideal, què voldries fer al marxar del CRAE?

Agafar, llogar-me un pis per mi, treure'm el carnet de moto, tenir una moto i aconseguir un treball. I ja està. I començar la meva vida.

- I ara realment, què creus que faràs realment quan marxis del CRAE?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Menjar-me els mocs jajaja Jo crec que... o sigui jo anava a sortir del centre als 18, però el que he parlat amb el dire i la meva família col·laboradora, pues jo crec que sortiré tres mesos abans, estaré amb ells, sortiré als 18, em donaran la paga igualment i, pues, serà més fàcil per mi. I em podré treure el carnet de moto, per exemple. I no sé, m'agradaria pillar-me un pis. Amb algú, a mitges, més endavant. I seguir estudiant.

- I d'aquí a uns anys, uns 5 anys, com et veus?

Buah, es que jo em veig de dos maneres. Amb el meu pis, la meva moto, la meva novia...

- O?

O mort jajaja No sé tio, es que no me veo...

- Amb una feina, per exemple?

Sí... però no sé, es que no vull que la festa em consumeixi. És que m'agrada molt la festa, saps?

Annex A5. Transcripció de l'entrevista a un jove del Pis Assistit de Tarragona 1

Relació amb el pis

- ¿Cuántos años tienes?

18.

- ¿Desde cuándo vives en este piso?

Hace... 6 meses

- ¿Cómo llegase al piso? ¿Dónde estabas antes?

En un centro de menores, en Tarragona.

- ¿Centro? ¿Un CRAE?

Si.

- ¿Cuánto tiempo estuviste en el centro?

En el centro... 5 meses.

- ¿Cómo te sentiste cuando llegaste? ¿Las primeras noches? ¿Sabes?

Súper bien.

- ¿No te costó nada adaptarte a la vida del piso?

No, porque tengo mis amigos, súper bien.

- ¿Y ahora como te sientes contigo mismo?

Ahora más o menos.

- ¿Hay algún conflictillo a veces no?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Sí, sí, es que no sabes dónde vas... el problema es que no sabes dónde vas...y no sabes cuánto tiempo tienes que estar aquí, ¿sabes? Porque te quitan la ayuda, lo quitan todo... y es más difícil.

- ¿Crees q vivir en este piso te aporta algo positivo?

No.

- ¿Si vivieras en un piso por tu parte estarías igual?

Siiii, pero si hay compañeros súper bien.

- Vale, o sea, para ti es lo mismo vivir en este piso que en otro, pero yo me refiero en el piso, conforme a piso de autonomía, con dos educadores... no es lo mismo que alquilar un piso por ti mismo...

No, mejor así. Si ya sabes porque hay un poco de ayuda, aquí los educadores te enseñan todo y en el otro no.

- Claro en el otro serias tu solo.

Sí, sí sólo no hay nada.

Eix d'inquietuds

- ¿En el momento que llegaste a los 18 como te sentiste?

Ya, a los 18 es otra vida, ¿sabes? Porque tienes que ser responsable. Pero bueno. Ahora es más difícil porque, no sé, te faltan muchas cosas ahora, como las ayudas, falta dinero para estudiar... no sé a lo mejor cae alguna ayuda porque si no, no sé. Porque si vas a estudiar tienes que pagar, ¿sabes? Si tienes que comer... ¿sabes? El más fácil, el curso de paleta, tienes que estar un año y la ayuda es de 6 meses... no puedo... la verdad es que yo no entiendo que la Generalitat y España quieren más chicos que estudiar que trabajar, pero no hay ayuda, ¿qué vas a hacer?

- Claro, la ayuda son 6 meses, el curso es un año...

Sí, yo preferiría hacer informática o química, pero tienes que estudiar 4 años.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Sí, claro, una carrera, sí, sí.

¿Dónde? Por ejemplo, yo había encontrado un grado medio de química que se hacía en Tarragona, pero me dicen, buah, que no hay ayuda, no hay nada y resulta que al final encuentro uno de paleta, es lo que hay.

- ¿Cuándo llegaste al piso te sentías ya preparado para vivir de manera autónoma?

Sí, sí pero sabes, antes... yo pienso que era más fácil un poco porque antes hasta los 21 estaban en piso. Ahora no, ahora han cambiado las maneras, ¿sabes? Estas un año y te vas a la calle, te vas a buscar trabajo... no sé, la gente de España, no tiene trabajo, no sé... para nosotros es más difícil encontrar un contrato de un año, es más difícil... la verdad es que no hay confianza, porque hay muchas... muchas cosas que hacen los chicos árabes aquí en Catalunya. Buah, ¿qué vas a buscar trabajo aquí? Si eres árabe, yo pienso que... No te cogen en general para hacerte un contrato de un año, es más difícil, no hay posibilidad.

Eix d'estudis i ocupació

- ¿Qué estudios tienes?

¿En marruecos o aquí?

- Bueno, todo...

En marruecos me faltan 6 meses para acabar el bachillerato, pero aquí buah, un curso de paleta.

- Vale, ¿actualmente estás haciendo este curso de paleta?

Sí.

- ¿Has trabajado? ¿O estás trabajando?

Eh, antes en Marruecos sí.

- ¿De qué habías trabajado?

Trabajando de paleta también, en McDonald's y cafetería.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- ¿De camarero?

Sí.

Eix institucional

- ¿Consideras que desde el centro donde estabas antes se te ayudó para afrontar la mayoría de edad?

Creo que un poco, porque es lo mismo, tienes que limpiar, tienes que estudiar, buscar un futuro.

- Ahora que vives ya fuera del centro donde estabas, ¿crees que se te enseñó todo lo imprescindible para poder afrontar la mayoría de edad?

Eh, sí.

- ¿Hay algún aspecto que consideres que desde el centro te deberían haber enseñado más?

Sí, a lo mejor que a los de centro se enseñan más porque al menor de edad tienes tiempo para pensar, para hacer cosas para preparar a los mayor de edad ¿sabes? porque los mayor de edad tienes que buscar trabajo, no tienes tiempo y además de todo tienes que buscar trabajo. Si eres menor de edad te hacen todo, tienes la comida en centro, tienes todo, ¿sabes?

- Claro, al final, es lo que dices, para comer tienes que ir a comprar y hay que cocinar. ¿Esto desde el centro se te enseñaba?

Sí, sí porque en el centro también estás en la cocina, haces todo.

- ¿Hay tareas, no?

Sí, sí.

Eix econòmic

- ¿Consideras que tienes ingresos suficientes para cubrir tus gastos?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Ahora sí, pero después no sé. Ahora si porque tienes la ayuda pero después no sé. No sé dónde voy, la verdad. Si yo pienso lo que me encuentro aquí en España, me quedo allí en Marruecos y ya está...

Eix familiar

- ¿Tienes familia aquí en España?

Sí.

- ¿Tienes relación con ellos?

Mmm... poco.

- Entonces, como soporte, ¿tienes a los educadores o también tienes ayuda de tu familia?

No, a mí con los educadores. Para verlos vale pero los educadores me ayudan.

- Y a parte de los educadores y la familia, ¿tienes alguna persona de referencia que en algún momento te pueda sacar de un apuro? ¿Algún referente que tengas? ¿Alguna persona?

Sí, amigos. Amigos aquí en Tarragona y en Barcelona.

- ¿Echas en falta alguna cosa de lo que hacen los educadores? ¿Alguna cosa que te pudieran ayudar más en algún aspecto?

El problema es que los educadores quieren ayudar pero la Generalitat... eso es una barrera. El educador quiere trabajar pero ¿dónde?, porque hay muchas cosas que la Generalitat dice NO.

Visió de futur

- Ahora que vives en el piso, ¿cómo afrontas la vida adulta? Por lo que me dices: trabajar, buscar trabajo y...

La vida... la vida es dura... porque... la verdad es que... imagínate que después de seis meses no encuentras ni trabajo ni nada y no sé tienes una cabeza... quieres estudiar,

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

quieres todo, pero no hay dinero, ¿sabes? No es justo. No sé, yo pienso que ellos quieren cosas raras, la verdad es que es esto ellos quieren cosas raras y no sé.

- De inmediato, ¿no?

Sí, porque si no hay trabajo, te vas a robar... no sé, esto es la vida. Tienen que ayudar, la verdad es que sí...

- ¿Cómo valoras tu nivel de autonomía ahora? Ya no cuando entras en el piso, sino ahora ¿Cómo te ves en el día a día? ¿Puedes hacerlo todo de manera autónoma? ¿O crees que aún necesitas un poco el apoyo de los educadores?

La verdad es que me falta el educador, porque sino... Yo estoy aquí en España hace un año casi, hace 6 meses que estoy aquí en el piso pero bueno, no sé la manera del sistema y todo porque es diferente el sistema de Marruecos.

- Y dentro de unos años ¿cómo te ves?

Si no cambia el sistema, no sé, la vida es más dura aquí. Todo con dinero aquí, estudiar con dinero, todo con dinero, la comida con dinero, todo, sino... Hay mucha gente que se van para la calle, y más problemas, mas problemas seguro porque no sé.

- Pero ¿te ves trabajando? ¿Ves posibilidad de encontrar trabajo?

Es más difícil si buscas un año de trabajo, contrato, ¿sabes? ¡Necesitas un año! Un año y no eres de aquí, eres de Marruecos, ¿sabes? En España es muy difícil. Vivo bien durante seis meses y luego ¿dónde? No sé. Porque hay crisis, no hay dinero. Imagínate en unos años. Es muy difícil encontrar trabajo si no tienes estudios y si quieres estudiar tienes que pagar.

- Cuando hablábamos antes de miedos... no miedo... preocupación, la preocupación del futuro, ¿no?

Sí, sí. Pienso las cosas del futuro y buah, mal todas. Porque no sé, lo más importante son los estudios pero no dejan dinero para completar los estudios. Hay que buscar todo, a mi si tengo trabajo me voy, y que venga al piso otro. No me voy a quedar ahí.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Que dejen de pagar la Generalitat y tú te vas a trabajar y ya está. Ellos piensan si quitas la ayuda, los chicos van a dejar el piso, pero no, ¿dónde vas?

Annex A6. Transcripció de l'entrevista a un jove del Pis Assistit de Tarragona 2

Relació amb el pis

- ¿Cuántos años tienes?

Tengo, ahora, 18.

- ¿Cuánto hace que estás en este piso?

3 meses.

- ¿Y cómo llegaste al piso? ¿Dónde vivías anteriormente?

En un CRAE.

- Cuando llegaste al piso, ¿cómo te sentías?

Un poco asustado.

- ¿Por qué? ¿Cuánto tiempo llevabas en el otro centro?

2 años. Ahí había más niños, más educadores... aquí no es lo mismo.

- ¿Te costó adaptarte a la vida del piso?

Bastante.

- ¿Qué es lo que más te costó?

Estar en un piso aquí solo, viviendo solo, ¿sabes? Antes vivía con mis compañeros y ahora vivo solo ¿sabes? Antes vivía con los educadores ayudando, ¿sabes? Si quería algo, ir de compras, los educadores me estaban ayudando en todo.

- Antes era todo más inmediato, ¿no? Tenías también más contacto con más amigos, vivías con más gente...

Exacto.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Y ahora, ¿cómo te sientes ahora viviendo en el piso? ¿Va mejorando?

Sí, sí.

- ¿Crees que vivir en el piso te aporta cosas positivas?

Sí, aquí hay cosas positivas.

- ¿Por ejemplo?

Aquí tienes ayuda de los educadores, si necesitas algo están ahí. Me acompañan cuando tengo que hacer cosas. Y tengo la ayuda.

Eix d'inquietuds

- ¿Cuándo llegaste a la mayoría de edad, como te sentiste?

Asustado.

- Pero ¿por qué? ¿Te habían informado un poco de lo que venía?

Me asustó mucho... porque... un chico, cuando le queda poco... pues te dan mucha información de golpe.

- ¿Cuándo llegaste al piso te sentías suficientemente preparado para vivir de manera autónoma?

No.

- ¿En qué tenías dificultades?

No lo sé...

- Sobre el tema de comprar, de limpieza, convivir con otra gente...

En tema de convivir con otra gente no, pero en tema de comprar y hacer cosas, sí. Pero con tiempo... todo se aprende ¿no?

Eix d'estudis i ocupació

- ¿Qué estudios tienes?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

¿Aquí en España?

- Bueno, los que tengas.

En Marruecos, 3º de la ESO. He continuado aquí la ESO.

- ¿En qué curso estas?

Ahora en primero...

- ¿Has trabajado?

Aquí en España no, no tenemos derecho a trabajar.

- ¿Y de que trabajabas?

De mecánico.

Eix institucional

- ¿Y crees que desde el centro se te ayudó o sólo fue el bombardeo este final de información? ¿Se te ayudó para que fueras más autónomo?

El centro me ha ayudado muchísimo, he aprendido muchas cosas que no sabía antes. Cuando estuve en mi país, no sabía hacer muchas cosas y cuando he estado en un piso... aquí aprendo muchas cosas, como relacionar con la gente, como tengo que hablar con la gente, ¿sabes?

- Y, por ejemplo, ¿cosas como pedir hora al médico?

Sí, como hora al médico, ir a comprar cosas solo... para hacer el NIE, lo hacían ellos pero decían cómo lo hacían

- O sea, hay cosas que sí que os las hacían pero por lo menos os decían "esto se hace así" ¿no?

Sí, siempre que la hacen ellos nos explican a nosotros también.

- ¿A qué edad crees que empezaron a prepararte para salir? ¿Cuando ya estabas al final o crees que desde que llegaste a los 16 ya empezaron?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

He estado en dos centros, ¿sabes? El primero en Tarragona. Estuve en un instituto de ahí, siempre hacíamos limpieza de la casa, hacíamos nosotros la zona en común, teníamos que irnos a comprar solos, ¿sabes? Y ahí cambio de centro, a un centro que está en Reus. Ahí no era tampoco de lavar en sí pero también hemos ido a comprar y nos enseñan cómo poner lavadoras.

- Has dicho que era diferente pero, ¿en que se diferenciaba? Porque los dos te enseñaban, ¿no?

No, no es diferencia, es que en el de Tarragona habíamos estado haciendo muchas cosas: limpiábamos...

- Vale, en cuanto a tareas de la casa.

Sí, en Reus nos enseñaban un poco pero también hacíamos más cosas, no todo era limpieza. También teníamos tiempo para nosotros.

- ¿Cómo valoras el trabajo que hicieron los educadores para fomentar tu autonomía?

Los educadores estaban bien, cuando los necesitábamos estaban ahí con nosotros, ¿sabes? Y podíamos hablar con ellos y ahora en el piso, bueno, también están bien.

- Ahora que ya no estás en centro, que estas en el piso, ¿hay alguna cosa que digas esto es imprescindible que los chicos de centro se les enseñe para el día que son mayores de edad?

No, creo que me han enseñado todo.

- De lo que te enseñaron, ¿qué valoras más?

Yo antes no sabía muchas cosas y cuando estaba ahí en el centro me enseñaron como tenía que respetar a la gente, cómo tengo que hablar si yo quiero pedir algo a la gente, si quiero pedir una cosa a una persona, como tengo que pedirla.

- ¿Las relaciones, no?

Eso, la relación con la gente.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Eix econòmic

- ¿Consideras que tienes suficientes ingresos para tus gastos?

¿Para vivir?

- Sí, para vivir.

Estoy cobrando ahora la ayuda, creo que sí que es suficiente para vivir. Pero cuando se termina la ayuda no tenemos nada y tampoco tenemos permiso de trabajar. Así que estamos un poco asustados.

Eix familiar

- ¿Tienes familia aquí en España?

No. Tengo un hermano aquí en España pero no me quiere. No quiere ni quedar para comer. Los educadores han intentado contactar con él pero no quiere.

- Y a parte de los educadores, ¿tienes alguna persona adulta de referencia? ¿Algún apoyo externo?

No.

- ¿Echas en falta alguna cosa de las que hacen los educadores? ¿Crees que podrían hacer algo más para ayudarte?

No sé, cuando necesito algo me ayudan, no se me ocurre algo que no hagan...

Visió de futur

- Desde el piso, ¿cómo afrontas la vida? ¿Crees que eres suficientemente autónomo para afrontar la vida tu solo?

Ahora mismo no, no me veo viviendo en un piso solo.

- ¿Cómo te ves dentro de unos años?

Esto depende, si estoy en el piso me veo bien. Aquí como estamos en el piso, te puedes llegar a mantener. Pero después, si no tenemos trabajo, tampoco tenemos

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

dinero, nos vamos a la calle. Pero si nos quedamos en el piso sin ayudas tampoco tendremos dinero para comer, para estudiar... Como no tenemos permiso no podemos trabajar...

Annex A7. Transcripció de l'entrevista a un jove extutelat

- Quants anys tens?

20.

- Quina edat tenies quan la Generalitat es va fer càrrec de la teva tutela?

13 años.

- Mentre vas estar tutelat, on vas viure?

En dos CRAES. Pero que de hecho es el mismo porque el CRAE Vilobí antes no existía. Nos trasladamos allí desde el otro centro.

- I després? Vas anar a Pis tutelat? O què vas fer?

Sí, a los 18 me fui al Pis de Joves de Vilafranca del Penedès.

- ¿Cuánto tiempo estuviste en el piso?

Un año más o menos.

- ¿Cómo te sentiste al cambiar del CRAE al piso?

Pues, un poco asustado, la verdad. Porque ya no dependía de nadie, ni... tenía ayuda, lo que pasa que claro, ya mucha cosa ya era toda mía. La verdad es que asustado pero por una parte sentía... no sé cómo decirlo... como libre. Ya no tenía tantas normas ni nada, eran mis propias normas, ¿sabes? Tenía mis propias normas y eso era, era algo divertido, ¿sabes? Me gustaba, pero aparte estaba un poco asustado porque me venían cosas que a lo mejor no entendía y cosas así. Tenía que afrontarlo solo.

- ¿Te costó adaptarte a la vida en el piso?

La verdad es que no, me acostumbré bastante rápido.

- ¿Podrías explicarme un poco qué has hecho desde entonces?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Cuando me fui del piso pasé dos meses muy malos. Incluso me arrepentí de haberme ido del piso. Alquilé un piso y me tiré dos meses en el sofá jugando a la consola, mirando la tele... sin hacer nada. Hasta que un día vi que el dinero se estaba gastando y que tenía que hacer algo. Entonces busqué trabajo y desde entonces estoy trabajando en un restaurante y me siento bien.

- ¿Crees que el hecho de haber estado tutelado te ha aportado cosas positivas?

En parte sí, en muchas cosas, pero algunas cosas no. Por ejemplo... cuando estás en un centro, pierdes la parte de cariño de tus padres, ¿sabes? Los educadores de centro, pues, son buena gente pero sigues sintiendo que te falta una parte, que te lo has dejado. Pero bueno, aparte de no estar en casa, pues he aprendido muchas cosas que a lo mejor estando en casa no hubiera aprendido. Así que, en parte sí y en parte no.

Eix d'inquietuds

- ¿Cómo te sentiste al hacer 18 años?

Que hacía un año más, y ya está. Solo que cambiaban cosas, pero solo cumplía un año más.

- ¿Te sentías suficientemente preparado para vivir de manera autónoma?

Yo creo que no. Yo creo que no estaba preparado aun, pero bueno, tenía que hacerlo, me tocaba y tenía que hacerlo.

- ¿Te daba respeto o tenías algún miedo?

Supongo que me daba respeto hacer las cosas solo, los errores. Porque ahora de grande, una vez que cumples los 18, los errores que haces los pagas tú ya, no hay nadie que te cubra la espalda o te diga las cosas.

Eix d'estudis i ocupació

- ¿Qué estudios tienes?

Sólo la ESO.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- ¿La tienes terminada?

Sí, me la saqué cuando estaba en el CRAE.

- ¿Actualmente estás estudiando?

No, paso de estudiar, que ya no me gusta.

- Entonces, ¿estás trabajando?

Sí, estoy trabajando.

- ¿De qué trabajas?

De camarero y ayudante de cocinero.

- ¿Te gusta lo que haces?

Sí, sí.

- ¿Crees que te será útil?

¿Útil en qué sentido?

- Si crees que lo que estás haciendo te será útil para tu futuro.

Sí, será útil para mi futuro porque tengo proyectos. Estoy mirando de coger un restaurante en traspaso. Ahora mismo tengo ahorrado dinero para hacerlo pero prefiero ahorrar más para que cuando lo haga no me quede pillado si me sale mal.

Eix institucional

- ¿Consideras que durante el tiempo que estuviste tutelado se te ayudó para afrontar la mayoría de edad?

Yo creo que sí. Sí, se me ayudó.

- ¿Cómo lo hicieron?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

A través supongo de las acciones y las palabras. O sea, tenía que hacer tareas, me enseñaban cosas y también me explicaban y aconsejaban lo que tenía que hacer y lo que no tenía que hacer.

- ¿A qué edad crees que empezaron a prepararte?

Buff, yo creo que a los 15 o 16 más o menos. Era como que me daban más responsabilidad. Incluso más responsabilidad de la que ya tienes.

- ¿Cómo valoras el trabajo que hicieron los educadores para fomentar tu autonomía?

Yo creo que lo hicieron muy bien, tampoco es que me queje de nada. Me ayudaron mucho y creo que lo han hecho bien.

- ¿Crees que te tendrían que haber preparado más en algún aspecto?

Supongo que lo que me faltaría sería conocimiento.

- ¿Conocimiento? ¿A qué te refieres?

Sobre algunas cosas. Por ejemplo, cuando salí, pues hay cosas que... por ejemplo ir al banco a hacer cosas, pues a lo mejor hay cosas que aun no, no lo sabía.

- Las gestiones.

Eso, las gestiones. Que aun no era capaz de entender y tenía que llamar a la gente para que me lo expliquen. Supongo que temas así de papeleo, faltaría algo más. Pero poco a poco tu mismo lo puedes ir aprendiendo. Pero hubiera salido mejor sabiéndolo hacer.

Eix econòmic

- ¿Tuviste alguna ayuda económica?

Sí, la ayuda de la Generalitat que te dan al principio. Los seiscientos y pico que te dan al mes.

- ¿Durante cuánto tiempo?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Un año más o menos, el tiempo que estuve en el piso, después ya está.

- ¿Cuál es tu fuente de ingresos actualmente?

Mi trabajo.

- A parte del trabajo, ¿no tienes ningún tipo de ayuda ni nada?

No, a parte del curro no, no tengo ninguna ayuda más.

- ¿Tienes ingresos suficientes para cubrir todos tus gastos?

Sí, sí, muchos. Me sobra y todo jajaja

Eix familiar i de suport

- ¿Tienes algún soporte familiar?

No, de eso no.

- ¿Mantienes el contacto con alguno de los educadores que tuviste?

Contacto, en principio no.

- ¿Tienes algún otro adulto de referencia?

Mi familia colaboradora.

- ¿Con quién vives actualmente?

Con mis padres. Bueno, ellos viven conmigo, en teoría.

- ¿Ellos viven contigo? ¿A qué te refieres?

¡El piso lo pago yo!

- Vale, entonces cuando te he preguntado si tienes algún tipo de soporte familiar, tus padres serian un soporte.

¿Ah sí?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

- Bueno, ¿ellos te ayudan en las cosas? ¿O simplemente los tienes viviendo en tu casa?

Ayudarte, ¿a qué te refieres con ayudar?

- No sé, si alguna vez tienes algún problema, saber con quién puedes contar.

Ah vale, a eso te refieres. Sí, eso sí.

Visió de futur

- ¿Cómo afrontas ahora la vida adulta?

Pues, seguir trabajando día a día para hacer dinero para poder tener mi bar. Más adelante, si me va bien y tal, pues abriré otro

- ¿Cómo valoras tu nivel de autonomía?

Uf, yo tengo un 10, máximo jajaja Considero que ahora ya estoy preparado.

- ¿Cómo te ves dentro de unos años?

Pues no sé, supongo que... no teniendo que trabajar.

- O sea, tu tener los bares ya montados y que funcionen solos.

Claro. Y yo me iría a viajar por el mundo. Me gustaría viajar, este sería uno de mis objetivos.

Annex A8. Transcripció de l'entrevista al director del CRAE Vilobí**Relació amb el CRAE**

- Quan de temps portes sent director del CRAE Vilobí?

4 anys i una mica, però en realitat aquest centre prové d'un altre CRAE, on vaig estar 3 anys de subdirector. Si ho sumem serien uns 7 anys de continuïtat en tasques de direcció.

- Com creus que se senten els joves vivint aquí?

Penso que a la llarga se senten bé però és un procés llarg fins a arribar a la comoditat a la casa. En un principi sol ser una reacció reactiva/negativa, però poc a poc es van adonant que la seva vida millora i que la casa els hi anirà bé. Així es van sentint part de la casa, no com un inquilí, se la fan i senten com a pròpia.

- Els joves entrevistats destaquen que en aquest CRAE hi ha un ambient familiar i tenen la possibilitat de tenir més aparells electrònics. Podries explicar-me breument la vostra línia educativa?

La línia és individual, cada cas és únic i com a tal hem d'adaptar els objectius i estratègies a cada un. Baixó no vol dir que no hi hagin línies estratègiques globals per afavorir la convivència i la vida en grup. Cada noi té un tracte a mida en qüestió a la línia educativa. En realitat el procés es divideix en quatre fases: l'acollida que és l'observació del cas, la primera fase dins del centre que és de treball de la conducta, una tercera fase que ja està vinculada al centre que és el treball en quant a las emocions del noi i que aquestes conductes siguin assumides com a pròpies i una última fase seria el treball en tot el seu entorn per així fer-lo partícip de la seva pròpia educació.

- Quins aspectes positius creus que té pels joves viure en un CRAE?

Partint de la base que viure en un CRAE penso que no té cap aspecte positiu en comparació amb el que seria una família ordinària, el que sí que simbolitza per aquests

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

nens, com a part molt positiva, és la creació d'oportunitats que no tindrien a les seves llars, ja que ells venen d'unes llars desestructurades i en aquestes no podrien gaudir de les mateixes oportunitats que gaudeixen la majoria dels joves. I el CRAE té això, que els hi proporcionarà entre cometes una vida normalitzada, dins d'un context normalitzat i que els donarà unes oportunitats que gairebé podem dir que seran les mateixes que les d'una persona en un ambient familiar.

Pensant, pensant, també se m'acudeixen més aspectes positius, ja que la vida en un CRAE és la barreja de múltiples vides i de múltiples personalitats i múltiples tendències. En general els nens de CRAE el que acostumen a ser són nens molt més oberts a la diferència en la vida real, de no estigmatitzar ningú ni per la seva tendència sexual, ni pel seu color ni per la seva religió ni cultura, sinó més aviat a l'inrevés, són capaços d'acceptar la diferència com la normalitat, ja que a ells, el que els hi toca viure dia a dia és això, és la diferència des de la normalitat.

- I aspectes negatius?

Una de les coses que veus amb el temps d'un dels aspectes positius dels nens del CRAE és que en realitat surten molt més espavilats i molt més vius que els nens de la seva edat. Això també ho podem qualificar com un aspecte negatiu, ja que els hi toca créixer i madurar en un temps rècord. Jo ara mateix no conec cap nen de fora d'un centre que als 18 anys estigui preparat per a la vida adulta, als 18 anys i un dia, mentre que aquests als 17 i 364 ho tenen tot fet, ho tenen tot arreglat, ho tenen tot amb persones que els ajuden a gestionar els factors de la seva vida i un dia després d'això es queden sense res. Per tant, un aspecte que pot ser de les dues vessants, que pot ser també tant negativa com positiva, doncs és això, la maduresa, la rapidesa que han de tenir en la seva maduresa. Altres nens s'espera que aquest grau l'assoleixin als 23, 24, 25 anys i els nostres s'espera que l'assoleixin als 18 anys i mig dia com qui diu.

Eix d'inquietuds

- Creus que els nois estan prou preparats per afrontar la majoria d'edat?

Home, la resposta és una mica òbvia tenint en compte la resposta anterior. No, penso que no, però ni ells, ni ningú altre. Als 18 anys no hi ha persona que sense un suport

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

tingui la vida arreglada o sigui capaç de tenir la vida arreglada ni la suficient maduresa per fer-ho. L'únic és que aquests nois el que sí que tenen és que als 18 anys jo penso que són una mica més madurs, autònoms i... bueno, que saben molt més on viuen que altres nens que no han tingut la seva vida, els seus esdeveniments de vida com qui diu. I penso que sí, que són una mica més madurs i autònoms en alguns aspectes. També tenim la sort que el nen que ho vol, i això ja sí que és de forma voluntària, ja que fins als 18 estan obligats al sistema de protecció, a partir dels 18 anys existeix el que es diu l'àrea de suport al jove tutelat i extutelat que els ofereix un suport fins als 21 i fins i tot fins als 23. Aquest suport no és gratuït, ni molt menys, aquest suport correspon si el nen t'adhereix d'una forma voluntària i s'adhereix a una sèrie d'objectius de plans de vida que ha de pactar amb la persona que li fa el seguiment de l'àrea de majors i que si no compleix aquests objectius de vida, doncs les seves ajudes queden aturades. A veure, seria una mica això, que un nen que s'ha de matricular en un curs, un PFI, un grau mig o una cosa així i no ho aprova, potser no compleix els objectius que li ha marcat el responsable de l'àrea de suport i, si no compleix aquests objectius, la seva ajuda es quedarà aturada fins que demostrï que ell està fent prou per obtenir-la o fins que no pugui demostrar-ho i es quedi sense l'ajuda. Per això trobo que hi ha temes de justícia que no... no... és una mica la valoració aquella de que s'ha de valorar més l'esforç que el resultat, perquè si valorem només el resultat, molts es queden al carrer i fins i tot hi ha persones que no s'esforcen i que estan a dins. El que hauríem de valorar molt més en aquests llocs seria l'esforç del nen per tal de mantenir aquestes ajudes.

- Creus que als joves els angoixa el fet de fer els 18 anys?

La resposta clarament i òbviament és sí. De fet, els nens, al voltant dels 16 tenen un moment dolç com qui diu al centre i a la que es van apropant als 17 i mig... 17 i una miqueta i comencen a veure l'horitzó dels 18, comencen a tenir por de tot, comencen a fer-se caca i ho comencen a veure tot molt incert, no saben cap on anar, no saben què serà del seu futur... De fet és que és veritat, no ho saben. I tot depèn de moltes coses. Depèn de la interpretació de terceres persones, del que nosaltres des del centre diem, de si els seus esforços estan ben valorats i la veritat és que els angoixa molt. Nosaltres des del centre treballem molt el desinternament des de 6, 7, fins i tot un any abans de

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

que facin els 18 anys, però, tot i així, és un procés també maduratiu i és un procés que l'han de patir, l'han de pair i patir en molt poc temps. Els nens d'una família tenen 2-3 anys per adaptar-se a la vida adulta i ells tenen 4-5-6 mesos per adaptar-se a la vida adulta i si no ho fan, perdran moltes coses pel camí. Aleshores sí, és una angoixa molt gran la perspectiva dels 18 anys, ja que també estan acostumats a una realitat que a partir d'aquell moment canvia tota. Estan acostumats a una realitat on tot ho controlen, tot és fàcil, tot ja ho tenen a l'abast de la mà, mentre que a la que fan els 18 anys, l'educador desapareix, l'ensenyament desapareix, l'ajuda desapareix... tot desapareix. Si que tenen el suport d'educadors però no són com la presència d'educadors en un centre i els nens pateixen molt aquest canvi.

Eix d'educació i ocupació

- Dels joves entrevistats cap ha assolit l'ESO. Què me'n podries dir al respecte? Creus que és per falta de motivació i/o capacitats per part dels joves, falta d'implicació del centre educatiu, les dues coses...?

El tema de la ESO... bueno, estadísticament és un tema difícilment interpretable a nivell estadístic i jo, després de 16-17 anys treballant en centres de menors, de fet, que es treguin la ESO només n'he tingut dos en tota la meva història com a educador. I no és per una falta de capacitats o de motivació, és una falta de base. Són nens que arriben a un sistema educatiu amb menys 5, amb menys 10, amb menys molt més que la resta de nens i, un cop arriben al centre, el primer que s'ha de treballar són els hàbits, no és el nivell acadèmic. Un cop comencen a treballar els hàbits (i perdem, o guanyem, un any treballant els hàbits), a partir d'aquell moment comences a treballar les rutines acadèmiques i quan tens assumides les rutines acadèmiques comences a treballar els aprenentatges i l'aprenentatge acadèmic pròpiament dit. Clar amb tot això ja has perdut, o has guanyat, dos anys, perquè venen d'un decalatge molt gran. No podem pensar que un nen que no té ni assumida la primària a la que arribi en un centre tots els seus mals s'espanten a primer de la ESO i com que té uns educadors fantàstics i meravellosos ja ho aprovarà tot i ja ho farà tot i ho farà tot bé. Això és impossible, no ho farà ningú, ningú. Jo penso que el major problema de la no assumptió de la ESO és més un tema del nivell que partim, no és un tema de la motivació i de les capacitats.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Fins i tot a la inversa, són nanos que són capaços de solventar o de traspasar aquest decalatge que tenen i amb molt poc temps posar-se al nivell de molts dels seus companys de l'escola que han tingut un procés acadèmic normalitzat en tota la seva vida. Per això dic que és un tema difícilment interpretable a nivell, sobretot, estadístic, quan és freda l'estadística i només són un números però hem de tenir en compte que treure's un PFI amb èxit, fer una inserció laboral amb èxit, aprovar les proves d'accés a grau mig, això és un premi, és un èxit brutal en la seva vida. És com si un nen que ha tingut una vida normalitzada es tragués la universitat i amb molt menys temps ho fan aquests.

- Dos dels joves estan fent un cicle mitjà. Com vàreu decidir quins estudis realitzarien els joves?

Hi ha dos tipus. Uns abans dels 16 anys, que és la ESO, aquí ningú decideix, ni ell, ni nosaltres, ni ningú, decideix el sistema. Ens hem d'adaptar a una educació obligatòria que no s'adapta a ells, però entre tots ens hem d'adaptar de la millor manera possible perquè no suposi un fracàs en la vida del nen aquesta educació secundària obligatòria. I un cop aconseguim superar aquest obstacle de l'obligatorietat educativa, doncs la forma d'escollir el seu futur acadèmic ho fan ells. Ho fan ells amb ajuda, òbviament, amb ajuda dels educadors i del seu tutor amb l'orientació que li pugui donar i conforma a les seves capacitats, però en realitat la fan ells sense límits, és a dir, sense límits ni per dalt ni per baix. El que es farà serà buscar una cosa o algun tipus de formació que suposi un èxit en la seva vida d'aprenentatges. La qual cosa cap d'ells abans havia tingut aquesta experiència d'èxit. És molt important que la següent experiència després de la ESO sigui que el nen l'hagi escollit i que estigui adaptada a les seves capacitats. Nosaltres en el CRAE tenim joves que fan des de PQPIs (ara PFIs), fins a inserció laboral, fins grau mitjos i, bueno, cadascú ha anat escollint la seva vessant: cuina, màrqueting, cuina però amb un nivell molt més baix. Tenim de tot tipus. Mira ara mateix, com a resum, tenim quatre nens al CRAE que fan 17 anys i que estan en procés d'emancipació com qui diu. Dels quatre, dos estan estudiant un grau mig, un d'ells un grau mig de cuina, a més en una escola privada, que costa uns diners, uns 5.000 € l'any, un altre està fent un grau mig aquí a les rodalies del centre de màrqueting. El

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

primer ha anat al de cuina perquè eren les seves expectatives, des de ben petit ell ja sabia que el que més li agradava era la cuina o la mecànica, i al final s'ha decantat per la cuina, hem trobat els estudis adequats a ell i els està fent, amb més o menys èxit, però els està fent. L'altre, el de màrqueting s'ha apuntat a un carro on els seus amics i companys s'apuntaven al mateix grau mig, ell no... l'orientació no li ha servit de gaire encara, com ho diria? les seves expectatives de vida o les seves inquietuds no passen pels estudis, passen més aviat per passar-ho bé amb els amics i com que aquí anaven els seus amics, doncs bueno, es trobava a gust estudiant un grau mig de màrqueting i ja està. El tercer nen, doncs mira, està fent un PFI, molt bé, amb pràctiques de cuina i amb pràctiques en hostaleria. De fet li ha anat molt bé, amb una experiència d'èxit molt positiva i estem molt contents. El quart nen, té un grau de discapacitat i no ha anat per uns cursos... per un aprenentatge acadèmic reglat. Ha anat més aviat a través d'una inserció laboral en jardineria, a través d'un centre especial de treball amb el que tenen molt bones relacions i li ha ofert una formació al nano. Una formació i un sou quan tingui la majoria d'edat. Aleshores, d'aquí es pot veure com dels quatre nens que tenim ara mateix en procés de desinternament i els quals han pogut escollir el seu quadre acadèmic després de la ESO, cap d'ells està fent el mateix que l'altre ni cap d'ells ha arribat a fer el que fa pels mateixos motius. El que fem nosaltres és adaptar al 100% a l'individu, a la persona i a les seves capacitats.

- Els tres joves són majors de 16 anys però cap d'ells ha treballat (a part de les pràctiques). Ha estat per falta d'opcions, falta de motivació per part dels joves, no s'ha cregut oportú...?

És obvi, en l'actualitat i la societat actual i el grau d'atur dels joves del nostre país, l'elevat grau que supera més del 20 o fins i tot el 30% en alguna franja d'edat, doncs, els nostres joves, amb menys preparació i en realitat amb menys oportunitats, doncs és molt més difícil inserir-los laboralment. Llavors, des del centre, el que fem des del CRAE, és intentar formar-los molt més perquè aquesta inserció laboral pugui ser molt més exitosa. De fet en alguna ocasió hem intentat fer alguna inserció laboral amb algun dels nens i ens hem trobat amb la situació que són nens menors d'edat tutelats per la Generalitat de Catalunya i molts dels empresaris als que preguntem no ens ofereixen

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

aquest espai, no ens ofereixen aquesta oportunitat, ja que els hi costa molt jugar-se-la o donar oportunitats a menors d'edat i menys si aquests menors d'edat són tutelats per la Generalitat de Catalunya.

Eix institucional

- Quines tasques domèstiques realitzen els joves?

En el centre, les tasques domèstiques, en realitat els nens fan gairebé totes les tasques domèstiques de la llar. Totes sempre adaptades a la seva edat, nivell, condició i capacitat. Fan bugaderia, fan neteja, neteja d'habitacions, neteja d'espais comuns, neteja de banys. Tot sempre està després repassat, acompanyat i supervisat pels educador que són els responsables finals de la neteja del centre. Sí que és cert que, tot i que els nens participen molt de les tasques de la llar, no estan del tot preparats o no les acaben d'aprendre del tot, ja que é molt diferent posar una rentadora 1-2 dies la setmana quan et toca la teva habitació, però és una rentadora industrial, la qual no es trobaran mai quan arribin al seu pis, la seva casa o on visquin després. Però bueno, és mes crear l'hàbit, és més això, crear l'hàbit de neteja de les habitacions, dels espais comuns i poc a poc, amb l'hàbit, vas fent coses. Hi ha moltes limitacions en quan a... sobretot en temes de cuina, ja que les lleis ens prohibeixen que els nens cuinin. I això és una trava molt gran. Nosaltres sí que ho fem, ho intentem fer, sobretot amb els majors de 16 anys que van encaminats a anar a pisos de majors, perquè arribin allà i puguin fer les seves tasques i no estiguin tots els dies fent macarrons. Que ho faran, però així com a mínim intentem aportar-los altres plats, altres formes de cuinar, altres tècniques. Una altra cura de la casa.

- Com ajudeu als joves a preparar-se per afrontar la majoria d'edat? I a partir de quina edat ho feu?

L'objectiu de la majoria d'edat està pràcticament des de que el noi ingressa al centre. Anem de treballant la majoria d'edat mitjançant el que serien competències per a l'autonomia, cadascuna relacionada amb el rang d'edat que van tenint els nois. Quan són més joves treballes un tipus d'autonomia i quan són més grans en treballem uns altres. En quan a la que treballem més de cara a desinternar del centre, seria a partir

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

dels 16 anys, 16-17 anys, i serien més que els nois comencin a aprendre a fer totes les gestions fora del centre, que comencin a saber anar al metge sols, agafar la recepta sols, a la farmàcia, saber-se donar d'alta al servei d'ocupació, saber demanar el seu número de la seguretat social i una sèrie de gestions burocràtic-administratives que els hi són molt difícils, ja que estan acostumats a que tota la vida els hi han fet, de fet els hi hem fet nosaltres. Aquest treball per l'autonomia, que comença més als 16 anys, no és del tot complet, ja que tenim moltes limitacions i moltes mancances sobretot en quan a normatives, ja que a un menor d'edat tutelat per la Generalitat no el podem deixar anar sol al metge, encara que tot i així ho fem, ja que tenim un metge que ens ho deixa fer, però ens estem saltant la norma.

- Què consideres que és imprescindible que un jove sàpiga fer per afrontar la majoria d'edat amb èxit?

No és tan una competència, és més un compendi de competències o una cosa que les aglutina a totes que seria la capacitat de decidir per ells mateixos, la capacitat de saber què és bo per a ells i ser capaços de portar a terme aquesta decisió de què és el que és bo per a ells.

De les competències que més ens costen introduir de cara a la majoria d'edat, una d'elles és la gestió econòmica, ja que aquests nois només gestionen... durant la setmana gestionen els seus 12€ de paga (sumen 12 o 18, depenent del noi). És la única cosa que gestionen i, realment, o els ajudes a estalviar, o la gestió és el més... 'tinc els diners, me'ls gasto, que la setmana que ve en torno a tenir'. Aleshores, quan arriben a la majoria d'edat, es troben que una de les coses imprescindibles i que més coixegem a l'hora d'ensenyar és la gestió econòmica, saber gastar bé els diners.

- Com creus que els joves valoren la feina que feu per fomentar la seva autonomia?

Jo penso que està bé, penso que en tenen una visió bona i penso que ho viuen amb bastanta normalitat i naturalitat. El tema és que també, quan anem demanant més autonomia i responsabilitats, també els hi anem donant més llibertats, és un joc a dos bandes. Els nois se senten reconfortats, ja que tot i que els estem demanant més responsabilitats, més feines diàries, per contra, també els hi estem donant més llibertats

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

i més... més llibertat d'entrar i sortir de la casa i a gestionar les seves coses com ells volen. Es va guanyant i es va perdent, com qui diu, no? O una corda que s'estira i s'afluixa. Però vaja, penso que ells, com a recapacitació seva, que valoren de forma positiva el treball per l'autonomia. De fet els petits sempre van veien als grans com a un referent del que fan i el que volen ser. I els gran van escapant dels petits, perquè són grans i ja tenen un altre tipus de dinàmica i formes de fer.

- Com valores la manera de treballar l'autonomia dels joves? Quins punts forts i punts dèbils consideres que té?

Els punts fors som tot l'equip educatiu i són els propis nanos. De fet, aquests joves, als 18 anys, tenen un grau d'autonomia i han assolit una sèries de tasques que pocs nens als 18 anys les han assolit. Però a ells no els queda més remei que haver-les d'assolir i haver de tirar endavant. Per contra, la vessant més negativa de la feina que fem en qüestió d'autonomia, en qüestió del desinternament als 18 anys, és realment les normes i el reglament administratiu que tenim en aquest país. Aquest reglament administratiu-burocràtic, diguem-li com vulguem, no ens deixa fer molta de la feina d'autonomia que estan destinades als nanos. De fet, explícitament, ens prohibeix que els nois cuinin, lo qual és un concepte que no, no... ningú acaba d'entendre. Si està prohibit que els nois cuinin en un centre de menors, quan surten amb 18 anys no saben ni fer-se un ou fregit, ni una pasta... no saben cuinar. Nosaltres des del centre el que si que anem fent és no obviar la realitat i tots aquests aspecte, encara que estiguin prohibits directament per normativa, si que els anem treballant. Els nois a partir de 16-17 anys, bueno sempre col·laboren una miqueta a la cuina, però a partir d'aquestes edats si que els hi deixem bastant que ajudin a la cuina, amb les tasques de cuinar, amb les tasques de neteja de la cuina i, poc a poc, anar creant un hàbit al voltant de la cuina. Més que res perquè, quan surtin a la majoria d'edat sàpiguen fer uns quants plats que els poden treure d'un apuro, com qui diu.

- Creus que s'ensenyava als joves totes les coses necessàries perquè aquests puguin viure per si sols?

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

No, no som capaços d'ensenyar-los tot el necessari per poder viure sols, ja que en el dia a dia estan molt preocupats, la seva vida social també és molt ocupada, les limitacions de la normativa, de la burocràcia que tenim als centres... ens trobem amb nois que als 18 anys se'n van a pisos assistits, pisos per a majors d'edat, i no saben fer moltes de les tasques domèstiques. De fet des de l'ASJTET, una de les coses que més es queixen és d'aquesta manca d'autonomia dels joves a dins de la casa, a l'hora de fer els tasques, a l'hora de fer la neteja, a l'hora de fer el dinar... Sí que és cert que, de cara a les seves habitacions, tenen molta autonomia, de cara a tenir l'habitació endreçada, a tenir el llit fet i això, però els hi falta molt en els espais comuns, ja que en el centre si que creen un hàbit molt gran al voltant de l'habitació, que és un espai individual, que cadascú ha de fer el seu espai, però els espais comuns sempre és algo que nosaltres orientem i perseguim, sempre estem al darrere dels nanos dient què han de fer, com ho ha de fer i quan ho han de fer i quan es troben a la majoria d'edat això desapareix, aquesta figura de l'educador pesat desapareix, i és molt difícil per a ells continuar amb les rutines de neteja d'espais comuns, no així la de la seva habitació, eh. Com a resum de si els hi ensenyem prou coses com per viure sols jo, per mi, la conclusió és que no, encara hem de millorar molt i molt, però no només als CRAEs, sinó tot. Hem de millorar l'administració, la burocràcia, les lleis perquè ens permetin treballar d'una manera molt més fàcil aquests aspectes dels joves.

- En l'entrevista amb un jove extutelat del CRAE, aquest deia que havia trobat a faltar saber fer les gestions, com ara anar al banc i fer paperassa. Creus que seria possible millorar aquest aspecte?

En quan a fer gestions fora del CRAE, si que és cert que, històricament, és una carència que tenim de cara als nanos. També és cert que, en els últims temps, estem introduint aquestes gestions, estem interioritzant que els joves han de sortir a fer aquestes gestions a les entitats socials, locals, sanitàries, escolars, a tot arreu. Però també és cert que nosaltres els hi deixem les gestions molt mastegades, els hi deixem amb els papers preparats, amb la cita donada, amb les indicacions de com anar fins aquest lloc, fins a aquest altre, els camins, els autobusos... i ells fan es gestions, però si que és cert que, això, els hi donem tot molt mastegat i quan surten del CRAE als 18

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

anys es troben que les coses no són tan fàcils, no estan tan mastegades, per fer les coses has de demanar hora, has de preveure, has de quadrar-ho amb el dia que no tens el curs, has de portar els papers en regla... Llavors, si, pels nois tot això és molt difícil de portar a terme.

Eix econòmic

- Em podries explicar les ajudes a les quals tenen accés els nois al sortir del CRAE?

Les ajudes són de dos tipus. Si no tenen cap ingrés econòmic hi ha la prestació econòmica per majoria d'edat de jove extutelat que està al voltant del 700 €. Si tenen ingressos, aquesta ajuda es modifica en funció dels ingressos que vagin tenint. I després està també l'ajuda d'habitatge. L'ajuda a l'habitatge pot ser de dues maneres, o bé amb diners, o bé amb habitatge. Tot depèn del cas en el tema de l'habitatge. Si és un jove que se'n va a viure en un lloc on no hi ha pis per a joves extutelats, és probable que li augmentin la prestació econòmica uns 100-200 € per tal d'ajudar-lo amb el lloguer de l'habitatge, però el normal ara mateix, el que està intentant fer la Generalitat, bueno, l'ASJTET, és enviar-los als pisos assistits. El tema és que l'ajuda a l'habitatge estan intentant no donar la part econòmica i estan intentant fer pisos pels joves amb un educador i que tinguin un seguiment. La idea és bona, però encara falta molta feina per fer, falten molts pisos i moltes places per fer a Catalunya.

- Com valoren aquestes ajudes?

Les valoro bé però són una mica injustes a l'hora de la seva concessió, ja que un noi, rep una ajuda econòmica i funciona amb uns objectius que ha de complir davant dels educadors de l'àrea de suport, però aquests objectius a vegades no són del tot justos. Hi ha nois que amb molt poc esforç aconsegueixen aquests objectius i hi ha nois que amb molt d'esforç no aconsegueixen aquests objectius i, fins i tot, els hi poden arribar a aturar aquesta ajuda econòmica amb totes les seves conseqüències. Així que jo penso que, més que pels resultats s'hauria de vincular aquestes ajudes als esforços que fan els joves a l'hora d'intentar assolir els objectius.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Eix familiar

- Es treballa d'alguna manera la relació entre els joves i les seves famílies?

El treball amb la família, des d'un bon començament, excepte que la família estigui judicialment separada del jove, o del nen, des d'un començament treballem amb ella. Treballem amb ella des de que ingressa un noi al centre. Intentem fer veure a la família que nosaltres no som un enemic sinó que som una ajuda, una ajuda per a ella, per a la família, i pel seu fill. I que tots junts podrem tirar endavant l'educació i la maduresa del jove. El tema és que amb els nois, la seva relació familiar, des de l'hora que entren al centre, canvia radicalment el seu postulament familiar, ja que fins aquell moment hi havia uns problemes i, bé, entren per algun motiu en el centre, i des d'aquell moment, des del moment que entren al centre, aquests motius van o minvant o desapareixent. Aleshores, nosaltres des del CRAE el que intentem sempre és posicionar-nos al costat de la família. També hem d'entendre una cosa, molts d'aquests nens, quan fan els 18 anys, tornen amb la seva família biològica i aquest desinternament l'hem de treballar des del començament. Hem d'anar-lo treballant per tal de modificar la realitat que els ha dut a treure la tutela del jove i que aquest vagi al centre de menors. Les famílies, en general, estan molt agraïdes de la feina que fem amb elles. No és la nostra obligació treballar amb les famílies, és obligació de l'EAIA, però la realitat és que nosaltres tenim els fills i els fills volen a les famílies, llavors estem obligats a treballar amb totes les famílies. És cert que són la gran majoria però també hi ha famílies que no es pot treballar amb elles, n'hi ha algunes que són pel tema, com he dit abans, d'una separació judicial i n'hi ha d'altres que no es pot treballar, que simplement els missatges, la manera de fer, el que comuniquen als nens, com ens veuen a nosaltres, no és una relació saludable i és millor fer una aturada amb la família i anar treballant amb el jove i que la família vagi treballant amb l'EAIA, que realment és l'encarregat de fer aquesta tasca familiar.

La relació entre els joves i les famílies, com he dit abans, és com un camp experimental cada cop que entra un nen, ja que aquestes relacions es van modificant i van canviant els rols familiars pels quals havien entrat en una tutela, una guarda, aquests rols es modifiquen totalment. El nen agafa un posicionament de seguretat, agafa un

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

posicionament de 'tinc les meves necessitats bàsiques cobertes, a la meva família me l'estimo i ara haig de començar a treballar amb ella'. Molts d'ells veuen molt clar que estan millor al centre però que també han d'anar treballant amb la família.

- Manteniu el contacte amb els joves un cop aquests marxen del CRAE? Els seguiu donant algun tipus de suport?

Mantenir el contacte amb els joves un cop desinternen del centre és una mica difícil. Acostumem a tenir aquest contacte els primers anys, primer, segon, tercer any com a màxim. Molts d'ells quan desinternen van a pisos tutelats o han marxat amb les famílies però encara necessiten coses que tenim nosaltres, com un certificat de notes, que nosaltres els hi donem, però sempre queda alguna cosa darrere. I, bueno, acabem tenint algun contacte amb ells, però per norma general no estem en contacte constant amb els joves que desinternen. Per norma general es desvinculen, deixem de saber d'ells, però sí que és cert que durant el primer any el contacte és més sovint, i a partir del segon any, segon-tercer any, és com que desapareixen. De fet, el que sí que tens contactes és dels joves als que els hi va molt malament perquè entren a la presó i des de la presó, en moltes ocasions, ens demanen documentació dels joves, ja que som els últims referents estables que han tingut a la seva vida. Així que la vessant més dolenta de tot això és que t'assabentes dels joves que van malament i dels joves que acaben malament, mentre que els que els hi va bé, moltes vegades no t'assabentes. El que diem és que si no tenim notícies, en realitat, són bones notícies. Si són dolentes, sempre ens arriben.

Sí que és cert que hi ha joves que després del seu desinternament, i després de passat un temps, han tornat a picar a la porta o a trobar-se un educador o un altre jove del centre dient-li que la situació no li va bé i des del CRAE, des de l'empresa, la cooperativa, sempre els hi oferim suport. De fet, en els últims temps hem estat amb un noi desinternat de fa 3 anys, al qual hem estat intentant donar u suport per la majoria d'edat i una orientació i, bueno, intentant-lo guiar i orientar la seva vida un altre cop pel camí correcte. Nosaltres no estem obligats a donar suport a partir dels 18 anys però sí que tenim una obligació moral de, qualsevol nen que hagi passat per nosaltres, i ens ho demani, estarem al seu costat i estarem donant-li tot el suport que calgui.

COM TREBALLAR L'AUTONOMIA DELS JOVES RESIDENTS EN CRAES

Visió de futur

- Els joves del CRAE es mostren força optimistes quan els preguntes sobre el seu futur un cop marxin del CRAE. Consideres que són realistes amb les seves altes expectatives?

És cert que els nois són força optimistes. A vegades som els adults els que tenim més problemes a l'hora d'aquest optimisme. A veure, jo penso que no és ni irreal ni... no és que sigui irrealista o que estiguin en un altre món, el tema és que se'ls obren unes expectatives, uns ventalls molt grans i que si, mitjanament, ho fan bé i intenten fer les coses que toquen doncs sí que els anirà bé. Nosaltres, quan fan els 18, si que els deixem una mica encaminat el futur immediat, a curt i mig termini, i aquestes expectatives optimistes és millor tenir-les. El tema de les expectatives també nosaltres sempre els hi diem, és millor marcar-se unes expectatives bones, altes i que intentin lluitar per elles, ja que si no les aconseguim ens quedem una miqueta menys i no passa res. Però si les expectatives sobre nosaltres mateixos són baixes, 'jo no faré res', 'què serà de mi', 'no sé res' i aquest tipus de missatge, doncs al final es converteixen en realitat i, realment, l'expectativa de futur serà molt complicada si ells no tenen aquell punt d'il·lusió de cara a la majoria d'edat. Aquesta il·lusió els hi provoca l'optimisme i aquest optimisme i il·lusió els hi provoca treballar i fer l'esforç. Que després no arriben, bueno, no arribaran però aconseguiran arribar molt més alt que si es marquen unes expectatives molt baixes.

Vaja, com a resum, penso que des del centre estem motivant aquest optimisme cap a la majoria d'edat, ja que nosaltres considerem, ideològicament, que l'optimisme en la vida és molt més positiu i arribarà a cotes molt més altes que si vas de víctima o si vas de pessimista.